Stenogrammid

XIII Riigikogu, V Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 03.05.2017, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine
1. 14:04 Riigikogu otsuse ""Eesti julgeolekupoliitika alused" heakskiitmine" eelnõu (395 OE) esimese lugemise jätkamine
2. 14:09 Välisteenistuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (324 SE) teine lugemine
3. 14:17 Eesti Panga 2016. aasta aastaaruanne
4. 15:30 Finantsinspektsiooni 2016. aasta aastaaruanne
5. 16:35 Riigihangete seaduse eelnõu (204 SE) kolmas lugemine
6. 16:53 Raudteeseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (398 SE) kolmas lugemine
7. 16:56 Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjatest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu (437 OE) esimene lugemine
8. 17:22 Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (397 SE) teine lugemine
9. 17:28 Konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (386 SE) teine lugemine
10. 17:33 Liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (399 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

14:00 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, tere päevast! Eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Ain Lutsepp, palun!

14:01 Ain Lutsepp

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Meie arupärimine on riigihalduse ministrile Mihhail Korbile ja see puudutab omavalitsuste rolli elanikkonnakaitses. 3. detsembril 2015 otsustas Vabariigi Valitsus moodustada elanikkonnakaitse rakkerühma. Elanikkonnakaitse eesmärk on suurendada inimeste teadlikkust võimalikest kriisiolukordadest, parandada nende oskusi nende olukordadega toimetulemiseks ja tugevdada valmisolekut nendeks olukordadeks ning tagada eri asutuste koostöös elanike kaitse. Kavas on välja töötada elanikkonnakaitse kontseptsioon, sellesse kaasatakse peaaegu kõik ministeeriumid. Meil on selle kohta kuus küsimust. Üks neist puudutab seda, et Eurobaromeetri 2015. aasta uuringu järgi on üks meie probleeme hädaolukorrariskide halb tundmine, inimesed ei oska hinnata ennetuse piisavust. Mul on Vabaerakonna seitsme liikme nimel au see arupärimine üle anda.

14:02 Esimees Eiki Nestor

Olen vastu võtnud ühe arupärimise. Tegutseme sellega edasi kodu- ja töökorra seaduse alusel. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Täiskogul on kohal 86 Riigikogu liiget.

Austatud Riigikogu, palun tähelepanu! Tulenevalt kodu- ja töökorra seaduse § 73 lõikest 1 ei ava istungi juhataja täna päevakorrapunkti nr 2 arutelu, sest eelnõu algataja ettekandja ei viibi päevakorrapunkti arutamisel. Seega ei toimu Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmise seaduse eelnõu 415 esimest lugemist.

1. 14:04 Riigikogu otsuse ""Eesti julgeolekupoliitika alused" heakskiitmine" eelnõu (395 OE) esimese lugemise jätkamine

14:04 Esimees Eiki Nestor

Jätkame sealt, kus meie töö eile katkes. Jätkub eelnõu 395, s.o Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse ""Eesti julgeolekupoliitika alused" heakskiitmine" eelnõu esimene lugemine. Pooleli jäid fraktsioonide sõnavõtud. Mart Helme Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel, palun! (Juhataja helistab kella.)

14:04 Mart Helme

Lugupeetud eesistuja andis kellahelinaga märku, et tund algas. Kuna ma olen võtnud sisse lektori positsiooni, siis, lugupeetud klass, paluks tähelepanelikult kuulata! Ma alustan väikesest õiendusest. Nimelt kõlas eile siin julgeolekupoliitika arutamisel väide, nagu ettepanek, et peaminister esitaks selleteemalisi aruandeid Riigikogu ees, oleks tulnud väliskomisjonilt, kuid tegelikkuses tuli see riigikaitsekomisjonilt. Nii et nüüd on see väike sõnavääratus selgeks räägitud.
Aga mis puudutab julgeolekupoliitikat, siis eile kulus tõepoolest sisuliselt kogu istung selle teema aruteluks ja ega see ei olnud juhuslik. Eesti on geopoliitiliselt läbi ajaloo olnud koos oma Balti naabritega olukorras, kus julgeolek on esmane ja kõige kesksem küsimus. Vaatame rahvusvaheliste suhete seisukohast: mis on riigi ülesanne? Riigi ülesanne ongi tagada oma kodanikele julgeolek ja avalikud teenused. Nii et selles suhtes meie fraktsioon igal juhul kiidab teemapüstituse heaks ja meil ei ole ka väga palju pretensioone dokumendi kui niisuguse kohta. Dokument on läbi käinud komisjonidest, seda on põhjalikult arutatud, selle kohta on tehtud parandus- ja täiendusettepanekuid, seega ei ole siin pretensioonide esitamise kohta.
Küll aga on pretensioonide esitamise koht mujal. Nimelt, kui me vaatame Eesti sisepoliitilist praktikat, siis me näeme, et meid külvatakse lakkamatult üle igasuguste RAK-ide, MAK-ide, RES-ide ja ei tea mis lühenditega veel, mis kõik peegeldavad väga tähtsaid asju. Aga kui me küsime, kas need MAK-id ja RAK-id kõik ka ellu viiakse, siis me näeme, et suures osas jäävad seal kirja pandud eesmärgid pooleldi või teinekord ka täielikult täitmata. Seega peaksime vaatama kriitiliselt nendesamade julgeolekupoliitika aluste elluviimise praktilisi võimalusi. Me usume, et meie kui parlamendiliikmete esmane kohustus on jälgida, et meie vastuvõetud ja heakskiidetud dokumente valitsus kui meie töövõtja ka praktikas korrektselt ellu viiks, kusjuures me anname loomulikult endale aru, et situatsioon kogu aeg muutub ja paljud asjad, mis täna võivad olla aktuaalsed, ei pruugi homme enam samavõrd aktuaalsed olla.
Kui ma kuulasin eile peaministri ettekannet, siis kõlises mul paraku kogu aeg tagaajus üks küsimus Venemaa, Venemaa agressiivsuse ja Venemaa ohu kohta. Ma ka infotunnis küsides (või mingit muud küsimust esitades) viskasin õhku oma seisukoha, et me peaksime mõtlema, kas meie valitsused välissurvest, sisemisest nõrkusest ja ka päevapoliitilistest kalkulatsioonidest tulenevalt ei vii samm-sammult ellu seda, mis on pandud 1992. aastal kirja Sergei Karaganovi lähivälismaa doktriinis. See on segregatsiooni säilitamine sidususest rääkimise sildi all, vene keelele sisuliselt teise riigikeele staatuse andmine ja sellega Vene diasporaale koha kindlustamine mõjurina meie poliitikas ja mõjurina teiste riikide välispoliitika kujundamisel Eesti suhtes. See on väga tõsine teema, mille ma praegu siin püstitan. Ma palun kõikidel lugupeetud rahvasaadikutel mõelda selle üle, kas me ei aita oma kätega ellu viia Karaganovi doktriini. Aitäh!

14:09 Esimees Eiki Nestor

Rohkem sõnavõtusoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 395 esimene lugemine lõpetada. Määran muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 16. mai kell 17.15.

2. 14:09 Välisteenistuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (324 SE) teine lugemine

14:09 Esimees Eiki Nestor

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud välisteenistuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 324 teine lugemine. Väliskomisjoni ettekandja on komisjoni aseesimees Keit Pentus-Rosimannus.

14:10 Keit Pentus-Rosimannus

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Jätkame arutelu sealt, kus veebruaris pooleli jäime. Enne teist lugemist on väliskomisjon teie ees olevat eelnõu arutanud kahel korral. Meenutuseks ütlen, et tegu on eelnõuga, mille sisuks on välisteenistuse kulude ümberkujundamine. Mõju teenistujatele on eelkõige see, et nende sotsiaalsed tagatised kasvavad, sest suureneb see osa nende sissetulekust, mis on sotsiaalmaksuga maksustatud. Asutustele toob see kaasa eelkõige palgakulude kasvu, seda just maksukulude kujul. Väliskomisjon soovis enne eelnõu menetlemisega jätkamist saada täpsemat ülevaadet, millistel alustel ja millises ulatuses lähetavatele ministeeriumidele muudatusega kaasnevate kulude hüvitamist on planeeritud. Me arutasime seda komisjonis siis, kui riigi eelarvestrateegia oli veel valitsusest heakskiidu ootel või arutelud alles käisid. Eelkõige tekkis selle arutelu käigus komisjonis küsimus, kas seaduse mõjuna ettenähtud palga- ja maksukulude kasv, mis puudutab Kaitseministeeriumi, võiks muu hulgas olla kaetud kaitsekulutustest või siis teps mitte.
Meie 4. aprilli istungil osalesid Kaitseministeeriumi kantsler Jonatan Vseviov ja Välisministeeriumi kantsler Rainer Saks. Välisministeeriumist oli kohal ka halduskusimuste asekantsler Tõnis Saar. Kaitseministeeriumi esindaja selgitas, et Kaitseministeerium seda eelnõu kindlasti toetab ja peab vajalikuks, aga Kaitseministeeriumi arvates oli teatav probleem seesama kaasnev suurem maksukoormus, millele on juba viidatud. Teistele ministeeriumidele, kes samuti inimesi välislähetusse saadavad, lisakulu kompenseeritakse, aga Kaitseministeerium ei olnud sellist kokkulepet eelarveläbirääkimistel saavutanud. Vastuseks meie küsimusele selgitas Kaitseministeeriumi kantsler, et lisakulu, mis aastas selle muudatusega kaasneb, on 700 000 – 800 000 eurot.
Peale selle, et me kuulasime ära Kaitseministeeriumi ja Välisministeeriumi esindajad, soovisime saada kommentaari ja selgitust rahandusministrilt. Nii kutsusimegi 13. aprilli istungile rahandusminister Sven Sesteri, kellega oli kaasas Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna juhataja asetäitja Marika Tuusis. Rahandusminister kinnitas, et tõepoolest ei ole Kaitseministeeriumile kavandatud hüvitada välisteenistuse kulude ümberkujundamisega kaasnevaid lisakulusid. Põhjendus, mille rahandusminister meile esitas, oli selline, et Kaitseministeeriumi eelarveline olukord erineb teiste ministeeriumide olukorrast. Kaitseministeeriumi eelarve suurus, nagu me kõik hästi teame, on seotud SKT-ga, praegu on kaitsekulutusteks ette nähtud sellest 2%. Peale selle 2% hüvitatakse liitlaste kohalolekuga seotud kulud. Selle erineva olukorra tõttu ei ole varem teistele ministeeriumidele osaks saanud kärped rahandusministri sõnul Kaitseministeeriumi puudutanud ja neile ei hüvitata seetõttu muudest seadusmuudatustest tekkivaid lisakulutusi. Selgituseks ütles rahandusminister, et palgakulud on osa kaitsekuludest ja neid kaetakse kaitse-eelarvest ehk sellesama SKT protsendiga seotud kulutustest. Lisainformatsioon, mida rahandusminister meiega jagas, oli see, et kuivõrd hiljuti korrigeeriti SKT suurust ülespoole, siis võrreldes varasema teadmisega suureneb Kaitseministeeriumi eelarve umbes nelja miljoni euro võrra. Seetõttu ei pea Rahandusministeerium kõnealusest eelnõust tulenevate kulude eraldi hüvitamist põhjendatuks.
Arutelu tulemus väliskomisjonis oli see, et me tahame eraldi üle rõhutada – seda me oleme protokollis ja teisele lugemisele esitatud seletuskirjas teinud –, et nende otsuste puhul, kus eeldatakse kulude katmist kaitsekulutustest, tuleb olla erakordselt ettevaatlik ja tähelepanelik. Kindlasti ei saa kuidagi olla omaks võetud printsiip, et kaitsekulutuste arvel võiks hakata katma kulutusi, mis oma loomult ei ole kaitsekulutused. Seda me kindlasti põhjendatuks pidada ei saa. Rahandusministri ja Kaitseministeeriumi esindajate selgitus, et palgakulud on osa kaitsekulutustest ja seega seda printsiipi praegu kindlasti ei rikuta, oli kindlasti oluline teadmine. Eelnõu arutades, ma arvan, peame kõik seda meeles pidama. Väliskomisjon möönab, et konkreetselt Kaitseministeeriumi kulude kompenseerimise küsimus jääb eelnõu otsesest reguleerimisalast välja. Kuna tegemist on eelnõuga kaasneva mõjuga, oleme oma põhimõtted eraldi fikseerinud seletuskirjas.
Selline oli selle arutelu käik, mis komisjoni kahe istungi ajal toimus. On ka üks muudatusettepanek, mis oma sisult on tehniline. Nimelt sõnastame eelnõu § 1 punkti 3, kus on viide volitusnormile, edaspidi mitte kujul "lõigetes 1 ja 2 kehtestatud", vaid selle sõnastus on edaspidi selline: "lõike 5 alusel kehtestatud". Palun lahkelt teil kõigil seda toetada! Menetluslikest otsustest rääkides ütlen, et meie soov

oli arutada seda eelnõu Riigikogu täiskogus 2. mail, mis oli eile, aga hea, et me oleme selleni jõudnud vähemalt 3. mail. Meie, st väliskomisjoni ettepanek on eelnõu teine lugemine lõpetada. Aitäh!

14:16 Esimees Eiki Nestor
Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Aitäh! Kõnesoove ei ole. Eelnõu 324 kohta on esitatud üks muudatusettepanek ja see on väliskomisjoni enda tehtud, seega on see täielikult arvestatud. Probleeme ei ole. Eelnõu 324 teine lugemine on lõpetatud.

---

3. 14:17 Eesti Panga 2016. aasta aastaaruanne

14:17 Esimees Eiki Nestor
Järgnevalt on meie päevakorras Eesti Panga presidendi ettekanne Eesti Panga 2016. aasta aastaaruande kohta. Austatud Riigikogu, meenutan teile menetluse korda. Kõigepealt on Eesti Panga presidendi Ardo Hanssoni ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit. Järgnevad küsimused ettekandjale. Iga Riigikogu liige võib ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse. Pärast seda toimuvad läbirääkimised, millest võivad osa võtta fraktsioonid. Palun, Eesti Panga president Ardo Hansson!

14:18 Eesti Panga president Ardo Hansson
Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mul on hea meel esitleda teile Eesti Panga eelmise aasta aruannet. Professionaalses mõttes on see sündmus alati olnud minu aasta tippsündmus. See on loomulikult osa meie aruandluskohustusest, aga see diskussioon, mis siin tekib, ning need huvitavad küsimused ja teemad on tagantjärele mõeldes alati olnud kõik hästi meeldiv. Nii et mul on mai alguses hea meel siia tulla. Ei tahaks ka mainimata jätta, et täna on Eesti Panga 98. sünnipäev, 1919. aasta 3. mail kanti Eesti Panga pearaamatust läbi panga põhikapital, 10 miljonit marka, ning jooksvale kontole võeti vastu esimene summa. Sellega alustas Eesti Pank oma sisulist tegevust.
Täna räägin kolmel teemal. Esiteks räägin natukene euroala ja maailma majandusest ning rahapoliitikast, teiseks Eesti majandusest ja kolmandaks keskpanga tegevusest möödunud aastal. Alustades laiemast väliskeskkonnast, võib öelda, et pilt on pisut optimistlikum, kui oli aasta tagasi. Asjad on mõnes piirkonnas ja nüüd ka Euroopas liikunud juba paremuse poole, globaalne majandusaktiivsus on pigem paranemas. Me olime aastaid harjunud sellise olukorraga, kus tehti prognoose ja siis hakati neid pidevalt allapoole korrigeerima, sest tegelik areng oli kehvem, kui me olime ette näinud. Viimasel ajal on see trend muutunud, me korrigeerime prognoose pigem ülespoole ja oleme tuleviku suhtes pisut optimistlikumad. See kehtib kogu Euroopas, kus Euroopa Keskpanga prognoosi kohaselt jääb majanduskasv järgmistel aastatel 1,6–1,8% juurde (ma räägin euroalast). See on üsna aeglane majanduskasv, me tahaksime kindlasti kiiremat majanduskasvu kui 1,6% või 1,8%. Aga majanduse kasvuvõimekuse nõrkus tuleneb rohkem struktuursete reformide vähesusest mitmes riigis, see ei tulene niipalju sellest, nagu nõudlus oleks ebapiisav.
Majanduse taastumises on oma roll olnud ka keskpankadel. Me oleme intressimäärasid vähendanud ja oleme sellest siin ka varem rääkinud. Keskpangad on seadnud eesmärgiks, et inflatsioon oleks keskpikas perspektiivis natuke alla 2% aastas. Viimastel aastatel on inflatsioon olnud nulli lähedal. See ei ole keskpankureid rahuldanud ega ole olnud kooskõlas meie mandaadiga. On mõistetav, et me proovime sellises olukorras inflatsioonimäära eri meetmete abil pigem mõõdukalt tõsta, me oleme alandanud intressimäärasid ja viimastel aastatel oleme päris oluliste summade eest ostnud kas riiklikke või erasektori võlakirju. Aasta tagasi me veelgi leevendasime rahapoliitikat. Me nägime, et olukord ei ole väga hea. Varem me ostsime väärtpabereid 60 miljardi eest kuus, siis me tõstsime seda tempot 80 miljardini. Aasta teisel poolel, kui arengud muutusid tükk maad positiivsemaks, muutsime poliitikat veidi karmimaks. Me vähendasime selle igakuise tempo nüüd jälle 60 miljardini.
Viimastel kuudel on tulnud päris palju positiivseid uudiseid. Mõni nädal tagasi teatati, et euroala tööpuudus on kaheksa aasta kõige madalam. Eelmisel nädalal saime ka inflatsiooni kohta päris häid uudiseid: aprillis oli inflatsioon +1,9%. Kui need positiivsed trendid peaksid jätkuma ja leiavad kinnitust – me arvame, et inflatsioon on mõõdukal tõusuteel –, siis tekib võimalus seda poliitikat kunagi tulevikus täiendavalt korrigeerida, mis iseenesest oleks hea uudis.
Kõiki neid samme kirjeldades peab meeles pidama, et tasuta lõunaid ei ole. Need sammud võivad kaasa

tuua inflatsiooni tõusu, aga leebe rahapoliitika võib tekitada teatud mullistumise ohtu eri finants- või kinnisvaraturgudel. Võib olla, et kui on rasked ajad, siis on valitsused sunnitud reforme läbi viima, aga kui olukord muutub kergemaks, siis nad võib-olla nii kiiresti neid enam ellu ei vii. Mida suuremaks keskpanga bilanss kasvab, seda suuremad on ka meie finantsriskid. Me toonitame jälle, et Eesti Pangale tähendab see vajadust oma reserve kasvatada.
Tulen nüüd Eesti majanduse juurde ning räägin eelmisest aastast ja natuke selle aasta algusest ka. Siin, ma arvan, peab eristama aastat tervikuna ja aasta viimast kvartalit või teist poolt. Kui me vaatame aastat tervikuna, siis näeme, et pilt ei olnud väga positiivne, majanduskasv oli esialgsetel andmetel ainult 1,6% aastas, harjumatult madal. Kui me hakkasime vaatama neid tegureid, miks see kasv nii aeglane oli, siis selgus, et üks tegur oli kindlasti nõrk väliskeskkond. Meie kahel väga olulisel kaubanduspartneril, Soomel ja Venemaal, ei läinud väga hästi ja see pidi ühel või teisel moel meie majandust mõjutama. Teiseks olid probleemid teatud majandusharudes, eelkõige põlevkivitööstuses, energeetikas ja aasta lõpus ka põllumajanduses, sest oli väga kehv teraviljasaak. Need probleemid sõltuvad maailmaturu hindadest või kliimast ja me ei saa neid väga palju mõjutada. Nii et selles mõttes oli minu arvates rohkem tegu probleemidega üksikutes majandusharudes ja välisturgudel kui probleemidega meie majanduse struktuuris. Aasta teisel poolel majanduskasv kiirenes. Neljandas kvartalis nägime, et kasv oli küllaltki tempokas, 2,7% aastas, ja see kasv oli ka järjest laiapõhjalisem. Mõned üksikud tegurid neljandas kvartalis võib-olla mõjutasid veel seda kasvu, näiteks aktsiisikaupade ettetootmine. Kui on teada, et aktsiisid varsti tõusevad, siis hakatakse neid kaupu kiiresti tootma ja ostma. Kõik see kokku võib-olla natuke stimuleeris majandust neljandas kvartalis. Eile avaldas Statistikaamet märtsi tööstustoodangu andmed, mis on fenomenaalsed. Neid on lihtsalt raske uskuda. Siin on küll ka igasugused baasiefektid mängus, aga need andmed ütlevad, et tööstustoodang suurenes 15% aastas (see oli tööstustoodang laiemalt võttes, k.a energeetika, mäetööstus jne). Nii et päris kiire kasvutempo. Minu arvates kinnitab see seda, et kui naftahinnad tõusid, meie kaubanduspartneril Venemaal ei läinud enam nii halvasti ja ka Soomel hakkas paremini minema, siis see avaldab juba silmanähtavat positiivset mõju meie majandusele. Erasektori kindlustunde näitajad on pigem paranenud, ettevõtted tahavad töötajaid värvata. Peamine probleem on olnud tööjõu vähesus, mis hakkab mõjutama majanduskasvu. Meil oli pikalt niisugune vastuoluline seis, kui ühest küljest olid majanduskasvu näitajad suhteliselt nõrgad, teisest küljest olid tööturu näitajad kõik ülitugevad. Kui me vaatasime hõivet, palgakasvu, tööpuuduse ja vakantside määra, siis nägime, et kõik need viitasid sellele, et tööturg oli pigem ülekuumenenud.
Valitsuse eelarvepoliitika üks eesmärke on tasakaalustada majanduse arengut. Me ei taha korrata seda buumi- ja masukogemust, kui paar aastat läheb ülihästi ja siis paar aastat väga-väga halvasti. See loogika on sisse ehitatud meie praegustesse seadustesse struktuurse tasakaalu põhimõtte kaudu. On hinnangu küsimus, kas me oleme madal- või kõrgseisus. Me peame ilmselt vaatama mitmeid näitajaid. Ma arvan, et pool aastat tagasi oli seda kergem öelda. Võis viidata aeglasele majanduskasvule ja öelda, et me vajame toetavat rahanduspoliitikat. Meie ja mitmed teised vaatasime aga pigem tööturunäitajaid kui usaldusväärsemaid ja ütlesime, et pigem me oleme juba kõrgseisus. Nii et see ei ole täppisteadus, paljud annavad erinevaid hinnanguid. IMF avaldas paar nädalat tagasi Eesti uuendatud prognoosi, kus ta pakkus, et aastal 2018 on Eesti SKT lõhe tehnilises mõistes nullilähedane. Nii et meil seda kasutamata potentsiaali palju ei ole. Euroopa Komisjon on olnud seisukohal, et see lõhe on pigem positiivne kui negatiivne. On teisi asutusi, mis ütlevad, et see on negatiivne. Alati on võimalik debatti pidada, aga ma arvan, et me võime sattuda olukorda, kus neli või viis asutust vaatavad seda teemat igaüks oma meetodi alusel ja ütlevad, et me oleme pigem kas tasakaalu lähedal või juba ületame tasakaalupunkti. Meie arvates ei vaja Eesti majandus sellises olukorras valitsuse poolt lisaergutamist. Me arvame, et see kahjustaks pikaajalist majanduskasvu. Me oleme seda viimastel nädalatel korduvalt öelnud. Sama sõnumi edastasime ka koalitsioonikõnelustel, kuhu mind ühel korral kutsuti. Me ütlesime sama asja ka eelmisele valitsusele. Eelmise aasta oktoobri Postimehes oli mul üks arvamuslugu, kus ma kirjutasin, et Eesti majandus ei vaja sellises olukorras lisastimuleerimist. Kui te vaatate aega aasta või poolteist tagasi, siis, ma arvan, te näete, et me oleme üsna konstantselt rääkinud sarnast juttu ja seda olukorras, kus eksisteerisid vastuolulised näitajad. Aga nüüd, kui vastuolu on kadumas, siis me arvame, et see seisukoht on veelgi paremini põhjendatud. Kui valitsus hakkab puudujäägi kaudu täiendavalt majandust ergutama, siis kuumeneb tööturg veelgi rohkem, me teeme ettevõtete olukorra töötajate leidmisel veelgi raskemaks ning võime kahjustada Eesti pikaajalist majanduskasvu.
Kiiret palgakasvu hakkab toetama ka see, et hinnad on uuesti kasvama hakanud. Me harjusime paari

aasta jooksul olukorraga, kus inflatsioon Eestis oli nullilähedane. Nii et nominaalne palgakasv oli umbes niisama suur kui reaalne palgakasv. Viimase 6–8 kuu jooksul on inflatsioon Eestis tõusnud umbes 0%-lt 3%-le. Üsna kiire tõus, mis on jälle seotud väga paljude välisteguritega, osaliselt tuleneb see aktsiisipoliitikast jne. Aga see seis sai läbi ja nüüd, kui hinnad tõusevad, on küsimus, kuidas palgaläbirääkimised hakkavad kulgema ja kas töötajad nõuavad selle tõusu osalist kompenseerimist veelgi kiirema palgakasvu kaudu. Nii et keeruline seis tööturul kindlasti püsib.
Tulen lõpetuseks Eesti Panga enda tegevuse juurde. Millega me üldse tegeleme? Aastaaruandes on sellest pikalt juttu. Loomulikult on see kirjas ka Eesti Panga seaduses ning samuti on Eesti Panga missiooniks muu hulgas panustada Eesti majanduse kestlikku arengusse ja jõukuse kasvu, hoida hinnakasvu mõõdukana, kujundades koos teiste euroalade keskpankadega ühist rahapoliitikat ja seda Eestis ellu viia, hoida Eesti finantssüsteemi stabiilsena, aidates kujundada finantssektori poliitikat, tagada kvaliteetne sularaha ning edendada turvalist ja hästi toimivat maksekeskkonda, anda sõltumatu hinnang majanduse olukorrale ja väljavaadetele, nõustada valitsust olulistes majanduspoliitilistes küsimustes ja teha kvaliteetset statistikat. See on tõesti väga mitmekülgne tegevus ja see ongi tänapäeva keskpangandus.
Nagu mujalgi Eesti riigiasutustes on väga suur osa ka meie tööst ühel või teisel moel seotud üleeuroopaliste teemadega. Sel aastal käivitub väärtpaberite arvelduspla tvorm TARGET2-Securities, Eesti väärtpaberite depositoorium liitub sellega selle aasta septembris. Me oleme pidevalt ringlusse lasknud uuenenud ja turvalisemaid nn teise seeria rahatähti, aprillis lasime ringlusse uued 50-eurosed rahatähed. Juunis toimub Eestis Euroopa Keskpanga nõukogu väljasõiduistung, kord 20 aasta jooksul tullakse meile Eestisse külla. Samuti on meil oma roll Euroopa Liidu eesistumise ajal, kui me töötame koos Rahandusministeeriumiga. Euroopa suunal on päris palju tegemisi ja Euroopast tulenevad ülesanded pigem kasvavad.
Selles kontekstis ei ole me oma töötajate arvu kasvatanud, Eesti Pank on konkurentsitult isikkoosseisu poolest Euroopa Liidu väikseim keskpank. Meie eesmärk on teha oma tööd hästi ja tõhusalt. Sellises olukorras on viimase viie aasta jooksul meie kulude osakaal Eesti SKT-s, meie eelarve suurus võrreldes Eesti SKT-ga vähenenud umbes kuuendiku võrra. Kui nüüd räägitakse haldusreformist ja riigisektori efektiivsuse suurendamisest, siis ma arvan, et me oleme vaikselt omal moel proovinud panustada ka selles valdkonnas.
Euroala rahapoliitika kujundamise järel on teine suur ülesanne tagada Eesti finantsstabiilsus. Hästi toimivad pangad on eduka majanduse üks tingimusi. Finantsstabiilsuse valdkonnas on meie suurim töö olnud nn makrofinantsjärelevalve tööriistakasti arendamine, mille abil me saame vähendada kinnisvaralaenubuumi tekkimise ohtu ja kindlustada, et pangad suudaksid probleemidele vastu panna. Selles valdkonnas käib töö edasi, proovime täpsustada oma meetodeid, et suudaksime tabada seda hetke, kui riskid on kasvanud väga suureks.
Räägin ka muudest keskpanga ülesannetest, kõigepealt sularaharinglusest. Eelmisel aastal oli ringlus sujuv ja sularaha Eestis kvaliteetne. Maailmas ringi reisides olen ma alati väga uhke Eesti sularaha kvaliteedi üle. Kui ma vaatan oma rahakotti ja võrdlen seal olevaid rahatähti teistes riikides ringleva rahaga, siis tekib väga uhke tunne. Laiemalt vaadates on tore, et sularaha kättesaadavus maapiirkondades on paranenud ja paraneb veel. 2014. aastal me rääkisime siin nendel teemadel. Vahepeal oleme pakkunud konkreetseid lahendusi, ka kommertspangad on hakanud lahendusi pakkuma. Nüüd tuleb turule uus pank, mis on väga suures osas mõeldud just maapiirkondade inimestele. Ma arvan, vahel tasub meenutada, et olukord saab ka paremuse suunas liikuda. Arveldused töötasid mullu hästi. Me liitume TARGET2-Securities raamistikuga. Me tegime ja teeme kvaliteetset statistikat, investeerime riigi välisvaluutareserve, nõustame valitsust majanduspoliitika vallas jne.
Aga Eesti Panga juhina pean ma mõtlema ka halbade üllatuste peale. Nagu ma alguses mainisin, finantsriskid on pigem kasvanud ja see on tekitanud vajaduse suuremate reservide järele. Mullu oli meie kasum 31,4 miljonit eurot, sellest veerandi ehk umbes 8 miljonit eurot suunasime riigieelarvesse. See oli meie viimase nelja aasta kõige suurem dividendimakse riigieelarvesse. Ühest küljest on meie riskihaldurid teinud tublit tööd, et päris keerulisel ajal tulukust garanteerida. Kulude poolest ma juba rääkisin. Me proovime olla tõhusad. Me saame nii tagada maksimaalselt suure kasumlikkuse, mis lubab meil rohkem panustada riigieelarvesse. Kolmveerandi oma kasumist suunasime Eesti Panga Nõukogu otsuse alusel reservidesse. Tahan teid tänada, et te andsite eelmisel aastal loa keskpanga reserve kasvatada. Keskpanga kapital on tänu sellele tugevamatel alustel.
Kokkuvõtet tehes ütlen, et tagasihoidlik majanduskasv on olnud Eestis kõigi mureks, me kõik töötame

omaenda ja oma laste parema elu nimel. Ma arvan, et uut kasvu otsides ei tohiks unustada, mida on Eesti riik siiani hea kasvu nimel teinud. Ma mainiksin siin nii korras riigirahandust kui ka tugevatel alustel finantssektorit. Ma arvan, et mõistlikult käitudes saab riik anda ettevõtjatele majanduslikku turvatunnet, siis tulevad ka erasektori investeeringud, mis toidavad tuleviku majanduskasvu. Tänan tähelepanu eest ja hea meelega vastan teie küsimustele!

14:35 Esimees Eiki Nestor
Küsimused Eesti Panga presidendile. Aivar Sõerd, palun!

14:35 Aivar Sõerd
Austatud esimees! Austatud Eesti Panga president, kõigepealt minu poolt palju õnne teile tänase päeva puhul ja suur tänu huvitava ettekande eest! Aga oma küsimuse esitan ma selliselt. Vaatame neid institutsioone, mis hindavad Eesti majandustsüklit. See hinnang on väga oluline, sest sellest sõltub ka see, kas riigi eelarvepoliitilised otsused on õiged või valed. Rahvusvaheline Valuutafond, Euroopa Komisjon ning Eesti Pank ja Eesti Panga eelarvenõukogu hindavad majandustsüklit Rahandusministeeriumist erinevalt. Ma tean, et teil on olnud Rahandusministeeriumiga kohtumisi ja te olete neid küsimusi arutanud. Millega Rahandusministeerium seda ise põhjendab? Kus meil on neid rakendamata ressursse? Tööhõive on läbi ajaloo kõrgeimal tasemel ja …

14:37 Esimees Eiki Nestor
Aitäh, Aivar Sõerd! Ühe minutiga peaks hakkama saama.

14:37 Aivar Sõerd
… meie tootmisvahendid on hõivatud üle 75%. Kus need kasutamata ressursid on, mida nad väidavad olemas olevat?

14:37 Eesti Panga president Ardo Hansson
Aitäh küsimuse eest! Loomulikult on professionaalses mõttes väga keeruline proovida anda hinnangut sellele hetkeseisule. Majandusteadlased ja mitmed asutused koostavad selleks erinevaid mudeleid, maailmas on olemas erinevaid lähenemisi. Rahvusvaheline Valuutafond, eelarvenõukogu ja Eesti Pank tunduvad olevat seisukohal, et see lõhe on kas nullilähedane või pigem veidi positiivne. Me räägime järgmisest aastast. Sel aastal on need lahkhelid suuremad. Euroopa Komisjon ei ole minu teada oma seisukohta veel avaldanud, aga ta oli üks esimesi, kes ütles, et Eesti on pigem ülevalpool tasakaalupunkti. See tuleneb lihtsalt erinevatest meetoditest ja eeldustest. Ma arvan, et me võiksime pikalt tehnilistel teemadel rääkida, mõni meetod on lihtsam, mõni on keerulisem, üks meetod annab ühe tulemuse, teine annab teise tulemuse. Ma arvan, et alati on kasulik, kui eri institutsioonid pakuvad erinevaid nägemusi. Võiks need kõik lauale panna ja vaadata, kas tekib mingisugune konsensuslik vaade. Lõpuks me saame ju tulevikus teada, kellel oli õigus ja kellel mitte.

14:38 Esimees Eiki Nestor
Andres Herkel, palun!

14:38 Andres Herkel
Aitäh, härra esimees! Austatud Eesti Panga president, tänan teid selle ülevaate eest! Mõni nädal tagasi meie arupärimisele vastates te mainisite samuti, et Eesti majandus teie arvates lisastimuleerimist ei vaja. Peaminister on teistsugusel seisukohal, me veendusime selles alles eile, kui ta siin vastamas käis. Tema arusaam on see, et majanduskasvu potentsiaal on palju suurem ja investeeringutega saab majanduskasvu stimuleerida. Ta ütles, et me suudame rohkem. Minule tuletas see meelde Hiina kommunistide suurt hüpet. Nemad arvasid ka, et saab kiiremini kommunismi jõuda, aga see lõppes väga õnnetult. Aga kas te saate pisut detailsemalt avada seda dialoogi, mis teil rahandusministri ja peaministriga nendel teemadel on olnud? Kas ka Eesti Panga Nõukogu on selle konkreetse eelarve defitsiiti viimise kohta midagi öelnud või kavatseb öelda?

14:39 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh küsimuse eest! Alustan Eesti Panga Nõukogust. See nõukogu on sõltumatu. Kas ta annab hinnangu või mitte, seda ma ei oska öelda, aga tema pädevuses on pigem järelevalve meie töö üle. Ma arvan, et meil on olnud väga hea tehniline dialoog Rahandusministeeriumi, Finantsinspektsiooni ja teiste riigiasutustega. Ma olen päris tihti kohtunud ka rahandusministriga. Nii et mitteformaalselt me oleme neid kõnelusi pidanud. Seega ei ole see, mida me oleme avalikult välja öelnud, tulnud kellelegi üllatusena. On õige, kui me räägime enne omavahel ja alles siis ajakirjanduse kaudu. Nagu ma mainisin, kui olid koalitsiooni moodustamise läbirääkimised, siis ma käisin seal kõnelemas. Me oleme vahepeal ka teiste kanalite kaudu suhelnud. Aga ei olnud täpselt olemas mingit kindlat eelnõu, see eelnõu tuli alles nädal tagasi või umbes nii. Me viimasel nädalal oma ametliku seisukoha riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta ka välja käisime. Nii et mitmetes foorumites oleme oma seisukohti väljendanud.

14:40 Esimees Eiki Nestor
Anne Sulling, palun!

14:40 Anne Sulling
Hea istungi juhataja! Hea Eesti Panga president! Te mainisite aastaaruande sissejuhatuses, et majanduskasvu allikaid otsides peame säilitama oma tugevad küljed, milleks on korras riigirahandus ja tugevasti kapitaliseeritud pangandussektor, aga mõnes Eesti majanduspoliitika valdkonnas on rohkem arenguruumi. Mis on teie hinnangul need majanduspoliitika valdkonnad, millele me peaksime senisest enam tähelepanu pöörama?

14:41 Eesti Panga president Ardo Hansson
Seda me natukene uurisime, kuid tegelikult mitte niipalju Eesti Pangas. Eelmisel aastal oli mul au eksperdina osaleda eelmise peaministri kokkukutsutud töögrupis, mis avaldas oma raporti eelmise aasta novembris. Seal grupis oli umbes kümme inimest, kes tulid kokku ja pakkusid välja oma seisukohti. See ei ole lõplik tõde, nende arvamuste üle võib vaielda, aga mingisugused mõtted seal tekkisid. Kui sealt üks esile tuua, siis kindlasti on tähtis kogu innovatsioonipoole seos teadus- ja haridustegevusega jne. Seal on meil kindlasti võimalusi asju parandada. Kui vaadata reitinguid, mille abil eri riike võrreldakse, siis kõige huvitavam, mida ma olen siin ilmselt ka varem maininud, on Maailma Majandusfoorumi koostatud hinnang 140 riigi majanduse kohta. Seal hinnatakse igal aastal hästi detailselt väga erinevaid kriteeriume, et aru saada, kus me oleme, kus me maailmas asume. Meie oleme 20.–30. kohal. Seal hinnatakse seda väga laiapõhjaliselt. Makromajandus on meil heas seisus, finantssektor, tööturu paindlikkus jne on ka päris head. Infrastruktuur on keskmine, see ei ole pudelikael, aga ilmselt annab seda natukene parandada. Kuid valdkond, kus me oleme pigem teistest maas, on kogu innovatsioonipool. Seal on meil kindlasti rohkem teha.

14:42 Esimees Eiki Nestor
Marika Tuus-Laul, palun!

14:43 Marika Tuus-Laul
Suur tänu! Austatud Eesti Panga president! Te olete viimasel ajal tegelikult üsna mõõdukalt kritiseerinud praeguse valitsuse eelarvestrateegiat ja võib-olla ka defitsiidiga eelarvet ja laenuvõtmist. Kas teil on andmeid, kui palju on üldse riik viimase kümne aasta jooksul suutnud reserve koguda ning kui palju on neid siis omakorda ära kulutatud?

14:43 Eesti Panga president Ardo Hansson
Näiteks on need Rahandusministeeriumi prognoosi esitluse slaididel päris kenasti kirjas. Me oleme viimase 20 ja pisut rohkem aasta jooksul kogunud reservi natuke alla 10% meie SKT-st, 8–9%, kui ma õigesti mäletan. See on enam-vähem niisama suur summa kui meie valitsemissektori võlg. Viimastel aastatel on see küllaltki stabiilne olnud, kuna eelarve on olnud enam-vähem tasakaalu lähedal. Ma arvan, et suhtarv on viimaste aastate jooksul olnud natuke alla 10%. Aga neid andmeid saab täpsustada.

14:44 Esimees Eiki Nestor
Igor Gräzin, palun!

14:44 Igor Gräzin
Austatud härra president! Ma olen oma kolleegi Marikaga väga nõus. Tõepoolest, valitsuse poliitika on majanduse suhtes negatiivne. Ma tahtsin aga küsida puhtpanganduslikult. Kui me analüüsime asjaolusid, siis kas see, et Keskerakond on praegu valitsuses, on realiseerunud risk või ähvardav oht?

14:44 Eesti Panga president Ardo Hansson
Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et te mõistate mind, kui ma ütlen, et Eesti Panga presidendina oleks mul selliseid hinnanguid väga raske ja ilmselt ka kohatu anda.

14:45 Esimees Eiki Nestor
Külliki Kübarsepp, palun!

14:45 Külliki Kübarsepp
Aitäh, hea esimees! Hea Eesti Panga president! Mitmed ettevõtjad tõstavad häält, et kui nüüd suureneb kaudsete maksude osakaal ja nende tegevusvabadus muutub järjest ahtamaks, siis peaks Eestist ära minema. Leitakse veelgi põhjuseid, miks siia mitte jääda. Mis on teie sõnum ettevõtjatele, kas Eesti majanduskeskkond on stabiilne ja annab lootust, et ettevõtlust on mõistlik hoopis arendada, ei ole vaja seda kokku pakkida ja uut väljundit otsida?

14:46 Eesti Panga president Ardo Hansson
Aitäh! Kui me oleme sõna võtnud, siis me oleme juba aastaid keskendunud pigem üldistele näitajatele, eelkõige üldise tasakaalu näitajatele, mitte niivõrd sellele, mis kõige rohkem mõjutab majanduse jätkusuutlikkust ja stabiilsust. Ma arvan, et me taotluslikult ei taha väga palju rääkida sellest, kas peaks midagi rohkem maksustama ja midagi vähem maksustama. See on tegelikult teie pärusmaa. Kindlasti on meil professionaalide ja kodanikena nendes küsimustes oma seisukohad, aga Eesti Pangana kui institutsioonina ei hakka me kindlasti ütlema, et maksustage ühte või teist asja rohkem või vähem. Me oleme viimastel kuudel ja aastatel öelnud, et võiks säilida mingisugune mitte lausa stabiilsus, vaid ettearvatavus, et muudatused ei toimuks väga kiiresti ja ootamatult. See võib tekitada isegi ohtu finantsstabiilsusele. Mõtleme näiteks olukorrale, kus pank on andnud ettevõttele laenu, eeldades, et maksukeskkond on umbes selline, aga siis järsku seda muudetakse ja väga ebasoodsal moel. Ettevõte on võtnud väga heausklikult laenu, aga tuleb välja, et ta ei suuda seda tagasi maksta. Siis võivad tekkida halvad laenud. Ei saa eeldada, et maksusüsteem jääb igavesti stabiilseks, aga muudatustest võiks võimalikult kaua ette teatada, et ettevõtjad saaksid nendega kohaneda.

14:47 Esimees Eiki Nestor
Helmut Hallemaa, palun!

14:47 Helmut Hallemaa
Austatud esimees! Lugupeetud panga president, ka minu poolt õnnitlused Eesti Pangale ja teile kui selle olulise institutsiooni juhile! Te tõite välja, et Euroopa majanduskasv (1,6–1,8%) on väike ja kasvuvõimekus nõrk. Ütlesite ka seda, et Eesti tagasihoidlik majanduskasv teeb meile kõigile muret. Kahtlemata teeb. Minu küsimus tuleneb sellest, et meie prognoosid on Euroopa prognoosidega enam-vähem samasugused. Millest tuleneb teie hinnang, et Eesti on oma potentsiaali juba saavutanud? Kui me ei ole seda saavutanud – mina arvan, et me ei ole saavutanud –, siis millal peaks samme astuma, et seda saavutada?

14:48 Eesti Panga president Ardo Hansson
Aitäh! Võib-olla kõige lihtsam on vaadata tööturu näitajaid. Praegu kasvab Eesti majandus umbes 1,6%, ka euroalal kasvab majandus 1,6%, aga me võime eeldada, et kuna me oleme natuke vaesem riik, siis pikemas perspektiivis on meil majanduskasvu potentsiaali siiski natuke rohkem. Me näeme, et majandus võiks kasvada natuke kiiremini, kui kõigi meie välispartnerite olukord on hea, kui näiteks Soome majandus kasvab 2% ja Venemaa majandus umbes 3% aastas. Võrdleme aga näiteks tööturu näitajaid. Ma ütlesin, et euroala tööpuudus on kaheksa aasta üks madalamaid, aga see on ikka 9,5% ja meil on see 6% lähedal. Euroopa keskmine palgakasv on praegu 1,6% ja mõni kvartal tagasi oli see 1,2%

ja 1,3%, meie räägime aga 7%-st. Nii et sellel taustal, et SKT näitajad on üsna sarnased ja tööturud täiesti erinevas seisus, võib Euroopa öelda, et SKT lõhe on –2 ja palgad ei kasva eriti kiiresti ning on potentsiaali tööpuudust veelgi vähendada. Tööturg on euroalal tervikuna veidi alajahtunud, kuid vaatame Eesti näitajaid: palgakasv on 7%, tööpuudus on ajalooliselt väike ja vakantsid on suured. Tuleb öelda, et selles valdkonnas me pigem juba ületame oma potentsiaali.

14:49 Esimees Eiki Nestor
Martin Helme, palun!

14:49 Martin Helme
Aitäh, härra spiiker! Lugupeetud panga president! Valitsus on rääkinud ja ka teie olete rääkinud sellest, et uue eelarvestrateegia alusel hakatakse kõvasti investeerima. Ma arvan, et keegi meist ei vaidle investeeringute vajalikkuse või mõistlikkuse vastu, aga me teame, et investeeritakse seniste varude arvel ja võetakse ka laenu. Kui palju praegu avalik sektor Eestis investeerib, kui võtta suhtena SKT-sse või mingis teises kontekstis? Kui palju investeerib erasektor ja kui mõistlikud või tootlikud on need avaliku sektori investeeringud, mida meil justkui väga vaja on?

14:50 Eesti Panga president Ardo Hansson
Aitäh küsimuse eest! Kui vaadata mitte ühte aastat, vaid näiteks viimast viit või kümmet aastat, siis on näha, et Eesti riik on riigieelarvest investeerinud keskeltläbi 5% SKT-st. See on väga kõrge näitaja. Me räägime võib-olla mõnikord investeeringute vähesusest, aga kui me võrdleme meie investeeringute osakaalu SKT-s teiste Euroopa riikide osakaaluga, siis selgub, et meil on investeeringud olnud pigem suured. See on positiivne. Kui investeeringud tervikuna moodustavad umbes veerandi SKT-st, siis riigi investeeringud on sellest 5% ja erasektori investeeringud 20%. Nii et neli viiendikku tuleb erasektorist ja viiendik riigisektorist. Mõlemad on olulised. Kui riiklikud investeeringud kasvavad – see on iseenesest positiivne –, siis me näeme mingisugust objekti, mida varem ei olnud ja mis on nüüd valmis. Kui me vaatame ainult seda, siis tekib üks pilt, aga seesama investeeringute programm võib hakata näiteks tööturgu veelgi rohkem pingestama. Kusagil erasektoris võib kellelgi jääda raha natuke vähem üle ja erasektori investeeringud võivad selle võrra kannatada. Nii et investeeringutest rääkides me peame kindlasti vaatama tervikpilti.
Ma ei tahaks väga kommenteerida üksikute investeeringute kvaliteeti. Kodanikuna ja majandusteadlasena võib mul teatud investeeringute puhul tekkida mingi kõhutunne, positiivne või negatiivne, aga minu asi ei ole siin oma kõhutunde põhjal midagi rääkida. Meie kompetentsi ei kuulu ka üksikute investeeringute hindamine. Me loodame, et need investeeringud on läbi teinud korraliku analüüsi ja just need kõige õigemad investeeringud on jõudnud investeeringute programmi. See protsess võiks olla selline, et sõelumine on põhjalik.

14:52 Esimees Eiki Nestor
Mihhail Stalnuhhin, palun!

14:52 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh, härra esimees! Lugupeetud ettekandja! Te rääkisite oma ettekandes mitu korda majanduse ülekuumenemise ohust. Kas te oskate öelda, kus on see punane joon, millest allpool seda ohtu ei ole, ja mis on see piir, millest alates me võime öelda, et majandus tõesti kuumeneb? Kas on võimalik seda teha?

14:52 Eesti Panga president Ardo Hansson
Me oleme öelnud, et kui keskenduda ainult ühele näitajale, siis võib tekkida kas ühes või teises suunas moonutatud pilt. Pool aastat tagasi me rääkisime, et tööturgu vaadates me saame ühe hinnangu, aga SKT-d vaadates saame hoopis teistsuguse hinnangu. Ma arvan, et pigem on vaja seda kõike sünteesida. Me kõik proovime ühel või teisel moel vastata sellele küsimusele, mis on riigi eelarvestrateegia aluseks: kas meie lõhe, ütleme laiemalt, on pigem nullilähedane, positiivne või negatiivne? See on jälle hinnanguline küsimus, mis sõltub erinevatest meetoditest. Ma arvan, et võib-olla päris niisuguseid lävendeid ei ole, et kui me oleme näiteks vahemikus +1 kuni –1, siis on üks seis, ja kui me ületame

teatud lävendi, siis hakkame kohe hoopis teistmoodi käituma. See on teatud paradigma või sujuv üleminek. Ma arvan, et see, kui riigi eelarvestrateegia on üles ehitatud just sellele struktuursele põhimõttele, peaks mingil määral tagama sujuvat kohanemist. Kui juhtub, et me oleme heas seisus, siis hakkavad tulud automaatselt paremini laekuma, siis on vaja vähem töötuskindlustust välja maksta ja eelarve liigub iseenesest ülejääki. Kui on aga halvad ajad, siis maksame hästi palju sotsiaaltoetusi, tulude laekumine väheneb ja me liigume automaatselt defitsiidi suunas. Nii et mõnes mõttes ei olegi väga palju vaja, isegi kui me ei pinguta või midagi ei muuda, on see tsüklilisus tagatud sellega, et me sihime struktuurset tasakaalu, ükskõik kui keeruline ei ole seda hinnata.

14:54 Esimees Eiki Nestor
Krista Aru, palun!

14:54 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Austatud Eesti Panga president, palju õnne Eesti Pangale ning ka teile isiklikult jõudu ja jaksu! Vaadates Eesti Panga 2016. aasta aastaaruannet, torkas mulle silma teie investeerimisvarade tulusus, mis oli eelmisel aastal 3,16%, samas kui finantsvarade tulusus oli peaaegu olematu. Investeerimisvarade hulgas on euroala võlakirjad, välisvaluutareserv, aktsiad. Kas ja kuivõrd näeb Eesti Pank vajadust aastal 2017 portfelli koosseisu muuta või säilib pigem senine poliitika?

14:55 Eesti Panga president Ardo Hansson
Aitäh! See on väga hea küsimus, millega me pidevalt maadleme. Me küsime endalt just neidsamu asju. Maailm on pidevalt muutumas. See strateegia, mis senini on olnud tulus, ei tarvitse tulevikus selline olla. Ma arvan, et kui praeguses olukorras teenida 3,16%, siis see tundub justkui päris positiivse tulemusena. Osa sellest tulust tulenes kindlasti sellest, et turud lihtsalt liikusid sellises suunas. Kui intressimäärad langevad madalamale ja väärtpaberite hinnad tõusevad, siis me saame sellelt lühiajaliselt mingisugust kasu. See, et me olime investeerinud pikaajaliselt ja osaliselt aktsiatesse, sel aastal meid aitas. Aga tulevikus, kui trendid hakkavad muutuma, kui pikaajalised intressimäärad hakkavad tõusma ja aktsiahinnad ei tarvitse enam nii kõrged olla, siis võib see vastupidi olla. Nii et ühe aasta tulemused põhinevad mõnes mõttes natuke liiga lühikesel ajal. Aga ma arvan, et kõik asutused, Rahandusministeerium, riigikassa ja teised, mõtlevad, kuidas sellises olukorras ikka mingit tulusust saavutada. Me mõtleme pidevalt oma nn normportfellile.

14:56 Esimees Eiki Nestor
Jürgen Ligi, palun!

14:56 Jürgen Ligi
Aitäh! Härra Hansson, te kirjeldasite ilusasti Eesti majanduskasvu tegureid, neid, mis on pudelikaelad, ja neid, mis ei ole. Ühtegi märki selle kohta, nagu pudelikaelaks oleksid riiklikud kulud, ei tulnud välja, mida oligi oodata. Aga räägime struktuurse tasakaalu miinusesse viimisest. Meenutame, et majanduskasv kiireneb juba mitmendat kuud. Seega, majanduse stimuleerimine mitte ainult nominaalse, vaid ka struktuurse miinusega on nagu kiirenduse kiirenduse kiirendamine. Kas te olete nõus selle seisukohaga, mida siit saalist on korduvalt esitatud, et see ei tähenda meie majandusele ja riigile tuleviku arvel elamist, vaid pigem parandab meie tulevikuväljavaateid?

14:57 Eesti Panga president Ardo Hansson
Aitäh! Mõnel nendest teemadest me juba rääkisime. Kui me arvame, et me oleme praegu pigem tugevas seisus – viimased andmed kinnitavad seda –, siis me võiksime sihtida midagi, mis on päris lähedal nominaalsele tasakaalule. Peale selle on euroraha kasutamine üleminekul ühelt eelarvetsüklilt teisele ajutiselt alla läinud ja nüüd me eeldame, et selle kasutamine hakkab kiirenema. Nii et olukorras, kus majandus hakkab juba iseenesest kiirenema, kuna välisturgude olukord paraneb, me lisame struktuurset puudujääki, et võib-olla siis see euroraha hakkab liikuma. Nii et kõik positiivsed stiimulid hakkavad täpselt ühel ajal tulema. Iseenesest tundub ühest küljest, et mis siis viga on, me võiksime ju

rohkem stimuleerida, aga ma arvan, et tasuks mõelda, kas me ikka tahame nii palju tsüklilisust tekitada või tuleks pigem proovida varusid säilitada selleks ajaks, kui meil on väga suur tööpuudus ja kõik näitajad on miinuses.

14:59 Esimees Eiki Nestor
Marko Šorin, palun!

14:59 Marko Šorin
Aitäh, hea esimees! Austatud Eesti Panga president! Euroopa keskpangad, kaasa arvatud Eesti Pank, on juba pikemat aega võlakirju ostnud. Erinevalt teistest riikidest ei saa meie osta oma riigi võlakirju, et oma majandust ergutada. Kas teie hinnangul ei tuleks praegu, kui majanduse seis on pigem optimistlik, kas või õppimise eesmärgil võlakirju emiteerida? Ma ei kutsu küll üles vigu tegema, aga praegu oleks emiteerimine siiski võimalik.

14:59 Eesti Panga president Ardo Hansson
Aitäh! Väga hea küsimus. See on ka varem kõne all olnud, et ega me ei jää millestki ilma, kui meil neid võlakirju ei ole. Euroopa Keskpankade Süsteem, kaasa arvatud Eesti Pank, on mingil määral Eesti võlakirju ostnud. Üksvahe olid Eleringi võlakirjad, mida me saime osta. Viimase aasta jooksul on Soome pank saanud osta Eesti Energia võlakirju. Koostöös on Eesti Pank ja Soome Pank, ma arvan, ostnud neid võlakirju rohkem kui 150 miljoni euro eest. Ühest küljest ei garanteeri see, et see raha tuleb Eestisse, kuna need võlakirjad on ostetud järelturult. Väga kergesti võib olla nii, et Eleringi või Eesti Energia võlakirja omanik istub Londonis ja see raha läheb hoopis sinna, aga kui Saksa keskpank ostab võlakirju, siis see raha võib Eestisse jõuda, kui kellelgi on siin Saksa riigi võlakirju. Nii et väga raske on seda raha liikumist jälgida. See ei ole lõppkokkuvõttes ka primaarne. Oluline on see, et intressimäärad laiemalt muutuvad. Vaatame meie eluasemelaenusid. Need on kõik seotud Euriboriga. Kui Euribor langeb, siis need laenud muutuvad odavamaks. Euribor kujuneb Saksamaal, Portugalis, Prantsusmaal ja mujal, mitte nii palju Eestis. Nii et see mõju jõuab siiski meile kohale. Küsimus on selles, et kui Eesti riik peaks leidma, et tal on laenuvõtmise vajadus, ja kui ta seni on võtnud laenu Euroopa Investeerimispangalt, kas ta siis võiks kaaluda selle asemel teise instrumendi kasutamist ja raha natuke turgudelt võtta. See on alati tehniline küsimus, kindlasti peab plusse ja miinuseid kaaluma. Seni, ma arvan, on need plussid olnud pigem Euroopa Investeerimispanga suunal. Aga õppimise eesmärgil lausaliselt raha koguda, selleks et seda miinusintressiga panka panna, ei ole võib-olla ka mõttekas.

15:01 Aseesimees Enn Eesmaa
Jaak Madison.

15:01 Jaak Madison
Aitäh! Austatud panga president! Te olete korduvalt maininud, et Eesti Pank oli koalitsioonilläbirääkimiste juures ning andis ka oma soovitusi ja tegi ettepanekuid, mis suuna peaks Eesti Vabariigi valitsus võtma. Te olete korduvalt osutanud ohtudele, mis peituvad eelarve defitsiiti laskmises. Kas te saaksite pikemalt seletada, mis põhjustel ei ole uus valitsus arvestanud Eesti Panga ettepanekute ja hinnangutega? Kas te peate näiteks pädevaks Rahandusministeeriumi prognoose, mille järgi aastaks 2021 on eelarve pärast neli aastat defitsiidis olekut taas tasakaalus, kui need lähevad kardinaalselt lahku Eesti Panga prognoosidest? Millest võivad olla tulenenud praeguse valitsuse sellised otsused? Kas teie kui kodaniku hinnangul võib olla tegemist lühinägeliku populismiga ja üritatakse võita odavalt hääli, tehes seda meie tulevaste aastate arvel?

15:02 Eesti Panga president Ardo Hansson
Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et meil on kõrvalseisjatena väga raske sellist hinnangut anda ja öelda, mis motiveerib valitsust just täpselt selliseid otsuseid tegema. Kindlasti on meie ülesanne professionaalset nõu anda, aga valitsus on otsuste tegemisel siiski autonoomne ja nii see peabki olema. Ma arvan, et osaliselt on põhjus kindlasti hinnangus SKT lõhele, see on jälle see tehniline pool, aga teisi motiive ei oska ma kommenteerida. Kui me räägime prognoosidest, siis ega need ei ole väga erinevad, kui me vaatame üldnäitajaid. Ma arvan, et prognooside erinevus tekib eelkõige SKT lõhe hinnangus, mis

on natuke keerulisem teema. Ma arvan, et selles, kuidas me näeme SKT kasvu järgmistel aastatel ja inflatsiooni, ei ole väga suuri erinevusi. Aga SKT lõhe on väga oluline teema. Kui sa hindad seda ühtemoodi, siis sa avad uksed lisakulutusteks, kui sa hindad teistmoodi, siis tekib vastupidine seis. Mingil määral olen ma mures, sest aastal 2021 on uus Euroopa Liidu eelarvetsükkel ja me võime eeldada, et just sel hetkel hakkab euroraha kasutamine jälle vähenema. Nii et see hetk, kui eelarvet on vaja hakata viima väikesest miinusest nulli lähedale, on täpselt seesama hetk, kui euroraha hakkab kahanema, vähemalt ajutiselt. Nii et siis võib tekkida topeltnegatiivne löök Eesti majandusele.

15:04 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Urve Tiidus!

15:04 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud Eesti Panga president! Mul on väheke lihtsam küsimus. Albert Einstein ütles oma teadlastest kolleegidele sageli, et kes ei suuda teadusteooriat oma vanaemale selgitada, see pole tõsiselt võetav teadlane. Aga kui teie peaksite mõnele vanaemale selgitama, miks praeguse valitsuse eelarvepoliitika – laenude võtmine, reservide kulutamine – ei ole mõistlik ja miks Eesti Pank siiski hoiatab võimalike arengute eest, siis kuidas teie jutt kõlaks?

15:05 Eesti Panga president Ardo Hansson
Aitäh küsimuse eest! See on tegelikult kõige raskem asi meie kõigi arvates, kuidas väga keerulisi teemasid, eriti keskpanganduses, selges ja arusaadavas keeles selgitada. Võib olla keeruline mõista, kui me räägime, et inflatsiooni võiks olla rohkem. See tundub imelik, eks ju. Võiks arvata, et mida madalam see on, seda parem. Mõned asjad ei ole alati intuitiivsed. Intuitiivne ei ole alati see, et palgad võivad teatud hetkel kasvada isegi liiga kiiresti. Võib-olla võiks kui mitte vanaemale, siis mingile spordihuvilisele selgitada seda nii, et majanduse areng on maraton, see on pikamaajooks, on vaja õige tempo valida ja seda pidada. Kui hakata keset maratoni pidevalt sprintima, siis ajutine tunne on positiivne, aga see ei ole jätkusuutlik, varem või hiljem ollakse sunnitud tempot aeglustama ja ei ole välistatud, et teised jooksevad sust mööda. Ei tasu üle oma varju hüpata ja kindlasti tuleks valida selline tempo, mis ei tekitaks sellist tohutut volatiilsust.

15:06 Aseesimees Enn Eesmaa
Arto Aas.

15:06 Arto Aas
Aitäh! Hea ettekandja, ma olen teie hinnangutega väga nõus. Me tõepoolest ju teame, et nelja-viie aasta pärast on maksumaksjaid vähem ja elanikkond vanem ning Euroopa investeeringud vähenevad hüppeliselt. Me ei hakka selleks aga praegu valmistuma, vaid me hakkame hoopis kunstlikult buumi esile kutsuma, et need käärid oleksid hiljem veel suuremad. Toon lihtsa näite: perekond, kes teab, et tal on esmaspäeval vaja ära teha suured maksed, ei hakka selleks valmistuma, vaid kulutab nädalavahetusel peopanemiseks ära oma säästud ja võtab SMS-laenu veel peale. Aga nende sündmuste kontekstis ma küsin, kas oleks pidanud mõni aasta tagasi Euroopa finantskriiside ja eelarvekriiside taustal veel rangemad reeglid kehtestama, et keegi kas või väljastpoolt saaks tõmmata pidurit, kui selline jätkusuutmatu poliitika on siinsamas meie regioonis aset leidmas?

15:07 Eesti Panga president Ardo Hansson
Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et selle üle on debateeritud ka Euroopas. Mingil määral on Euroopa Komisjoni järelevalve, analüüsi ja nõustamise funktsioon viimase kriisi õppetunni tõttu kasvanud. Nii et mingil määral on väliseid või sõltumatuid hinnanguid nüüd rohkem. Ma arvan, et kui palju kaugemale minna, siis hakkab tekkima see küsimus, kas me tahame, et kusagilt mujalt hakatakse meile kõike dikteerima. Me peame varem või hiljem ikka ise oma tegude eest vastutama. Aga me saame teha seda – mida me oleme riigieelarve baasseaduse abil ka teinud –, et oma võimete piires vähemalt proovida enda käsi siduda sellisel moel, et me suudaksime panna vastu lühiajalistele ahvatlustele ja nendel

hetkedel, kui tundub, et raha on palju ja vajadusi on palju, ning tekib ahvatlus hakata palju kulutama, hakkaks seesama raamistik meid natukene tagasi hoidma. Tulevikus me oleme tagasi vaadates siis võib-olla tänulikud, et selline raamistik eksisteeris.

15:08 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Monika Haukanõmm!

15:08 Monika Haukanõmm
Tänan, härra juhataja! Lugupeetud Eesti Panga president, ma palun vabandust, aga mu küsimus ei piirdu ilmselt eelmise majandusaasta aruandega. Poolteist kuud tagasi plahvatas avalikkuse ees skandaal võimaliku rahapesu tõttu Danske Bankis. Peale Taani ja Eesti finantsinspektsiooni sekkumist pank teatas, et võib-olla tõesti ei ole nende süsteemid ja protseduurid olnud rahapesu tõkestamiseks piisavad. Rahapesusüüdistus, isegi selline kahtlus, ohustab otseselt riigi ja ka Eesti panganduse tõsiseltvõetavust või usaldusväärsust. Kas ja millist rolli te näete eeltoodud näite baasil just Eesti Pangal, peale selle, mis funktsioon on Finantsinspektsioonil? Te olete ju oma ametipositsiooni tõttu ka Finantsinspektsiooni nõukogu liige.

15:09 Eesti Panga president Ardo Hansson
Aitäh! See on väga õigustatud ja hea küsimus. Pärast mind tuleb siia Finantsinspektsiooni juhatuse esimees ja te saate nendel teemadel täpsemalt küsida. Põhivastutus selles valdkonnas on olnud Finantsinspektsioonil ja RAB-il, rahapesu andmebürool. Vaatame neid hinnanguid. Euroopa Nõukogu juures on ka selline asutus nagu Moneyval, mis hindab riikide rahapesuvastast raamistikku. Ma arvan, et hinnangud Eestile on olnud küllaltki positiivsed. Me ei saa aga salata, et need aastaid tagasi aset leidnud juhtumid mingil määral mõjutavad riigi mainet. Ma arvan, et Finantsinspektsioon on oma tööd väga hästi teinud, sest me räägime sellest kõigest praegu mingil määral minevikuvormis. Nad olid väga tublid, selle probleemiga on väga resoluutselt tegeldud. Aga kui tekib mingi mainerisk, kui keskkond maailmas on selline, et suured pangad kardavad igasuguseid trahvivõimalusi, siis võivad nad vaadata, et siin on mingi väike turg, kus väga palju teenida ei saa, aga kaotada võib palju, ja nad enam seda piirkonda ei teeninda. Nii et kindlasti on Eesti Panga, pangaliidu ja teiste ühine vastutus see, et inimesi haritaks. Niipalju kui võimalik on vaja tutvustada, mida me oleme selles valdkonnas teinud. Kui olukord ka oli kunagi problemaatiline, siis vaadates neid samme, mis on viimastel aastatel ette võetud, näeme, et olukord on siiski parem, kui mingi lihtkuvand võib eeldada.

15:11 Aseesimees Enn Eesmaa
Arno Sild.

15:11 Arno Sild
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud panga president! Ei ole veel sugugi selge, mis saab Euroopa Liidu järgmisest rahastusperioodist. Kui me kiirustame Rail Balticu lepingu ratifitseerimisega, kas me ei võta siis liiga suure riski, st me ratifitseerime selle ära, aga meie rahalised võimalused ei ole selged? Tegemist on ikka väga suurte investeeringutega ja siin on ka küllalt suur risk olemas.

15:12 Eesti Panga president Ardo Hansson
Aitäh küsimuse eest! Me räägime nüüd ühest investeeringust. Jällegi, me ei ole vaadanud Rail Balticu projekti ega andnud oma hinnanguid, kui otstarbekas või jätkusuutlik see on. Ma arvan, et Eestis on teisi asutusi, kes selle teemaga tegelevad ja kes on selles asjas ilmselt pädevad. Loomulikult, kui eksisteerib risk, et mingisugused lubadused järgmise tsükli jooksul muutuvad ja see, mida on lubatud, enam ei kehti – ma ei oska hinnata, kas selline risk on väga suur või mitte –, siis kindlasti tasub selliseid asju üle kontrollida.

15:12 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits.

15:12 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea panga president, minultki õnnitlused Eesti Panga sünnipäevaks! Ma ei küsi, kuidas vanaemale seletada, miks on Eesti Reformierakonna juhtimisel jõutud sügavasse stagnatsiooni, vaid ma küsin palju lihtsamalt. Kui palju eelmisel aastal suleti pangaautomaate, eriti maal, ja milline on plaan järgmiseks aastaks?

15:13 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh küsimuse eest! Mõni aasta tagasi, kui see teema oli ilmselt aktuaalsem, me proovisime neid trende vaadata. Me vaatasime pangakontoreid ja pangaautomaate. Kontoritega toimus muutus natuke kiiremini, neid suleti isegi rohkem kui pangaautomaate. Ma ei oska praegu öelda, milline on edaspidine trend. Mis on vahepeal juhtunud? Ma tean, et Eestis on praegu umbes 380 kaupluses võimalik kasutada nn *cashback*'i süsteemi, kui oste sooritades saab mingil määral sularaha. Ma arvan, et mõne probleemi see lahendab, aga kõiki probleeme see kindlasti ei lahenda. Meie meelest on see siiski samm õiges suunas. Me saame tehnoloogiat kasutades olukorras, kus kauplusi, pangakontoreid, haiglaid ja koole hakatakse sulgema, siiski mingisuguste põhifunktsioonide toimimise erasektori kaudu tagada. Nagu mainitud, Eesti Krediidipanga uued omanikud kasutavad ärimudelit, mille puhul on kogu rõhuasetus just maapiirkondades finantsteenuste osutamisel.

15:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud Eesti Panga president Ardo Hansson, teile praegu rohkem küsimusi ei ole. Aitäh ettekande ja vastuste eest! Avan fraktsioonide läbirääkimised. Jürgen Ligi, Reformierakond. Palun!

15:15 Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Enamik Eesti Panga tegevusest jääb õnneks poliitikute käeulatusest välja, sellegipoolest ütlen, et Eesti Panga põhitegevus on minu arvates laitmatu, midagi ette heita ei ole. See, mida meie siin saalis peaksime rohkem käsitlema, on makromajandus ja fiskaalpoliitika. Panga hinnangud selle valdkonna kohta peaksid meid tõsiselt mõtlema panema, seal ei saa ette heita, et kusagil on poliitilised huvid ning seetõttu moonutatud informatsioon ja positsioon. Eesti Pank viitab minu hinnangul väga täpselt nendele probleemidele, miks Eesti majandus, nagu armastatakse öelda, on olnud stagnatsioonis või kus on need pudelikaelad ja kus neid ei ole. Ta aitab meil niimoodi ju ka retsepte hinnata ja kritiseerida. Pudelikael võib olla isegi statistikas, nagu hiljuti selgus, kui SKT-d suurendati üle 2% üheainsa aasta pinnalt, aga eelkõige on need tegurid väga selgelt sellised, millesse valitsus ei peaks ennast toppima. Valitsus ei saa välisnõudlust suurendada, ta ei saa ergutada Soome ja Venemaa majandust ega Euroopa majandust. Ühesõnaga, nõudlust meie ekspordi järele valitsus ei suurenda. Sellepärast on väga paljud viimastel kuudel siit puldist ja siit kõrvalt tehtud avaldused olnud lihtsalt küünilised. Need on olnud eksitavad valitsuse rolli ja meie majanduse suhtes. Kahtlemata on meie majanduse probleemid sektoriaalsed (Ardo Hansson neid mainis) ja seotud välisteguritega. See puudutab lühiperspektiivi. Pudelikael ei ole ebapiisavas betoonis ja asfaldis, sellega on enam-vähem, sellega peab edasi tegelema, aga ei ole mõtet revolutsiooniliselt tegelda. Probleemid on siiski innovatsioonis, kusjuures mitte tingimata riigisektoris, vaid ettevõtluses, selles, mida ettevõtlus suudab, kui hästi ta suudab muuta oma positsioone tööjaotuses. Jällegi on valitsuse vastus sellele küsimusele hoopis teistsugune kui betoon, asfalt ja struktuurne miinus.
Kui me oleme siit puldist kuulnud peaministri ja rahandusministri vastuseid, siis need kõik on ju rääkinud sellest, kuidas me majandust käima tõmbame. Mitte mingit käimatõmbamise efekti ei ole. Kui majandus juba kiireneb, siis tähendab nominaalne miinus kiirendamise kiirendamist, mis on risk ja kahtlemata nõuab kriitikat, eriti oludes, kus euroraha voolab peale ja paari aasta pärast voolab jällegi ära. Loomulik fiskaalne – kas just loomulik, aga iseeneslik – stiimul eksisteerib nagunii, Euroopa eelarve kulutamine on palju ebastabiilsem, aga nominaalse miinuse tekitamine, mida valitsus uhkelt teeb, on majanduse kahjustamine, ammugi on seda struktuurse miinuse tekitamine, see on tõepoolest kiirenduse kiirenduse kiirendamine. Peaminister, kes ütleb, et ta tõmbab majandust käima ega ela, nagu ta on korduvalt väitnud, tuleviku arvel, lihtsalt valetab. Samamoodi valetab sarnaseid signaale või vastuseid andes, kuigi veel segasemalt, rahandusminister. Viimases intervjuus poetas rahandusminister nagu muuseas, et jah, härra Hanssoniga kohtuti novembris koalitsiooniläbirääkimistel. Täna saime kinnituse, et härra Hansson kuulati korra ära ja sellega see lõppes.
Palun lisaaega!

15:19 Aseesimees Enn Eesmaa
Kolm minutit juurde.

15:19 Jürgen Ligi
Ka teised eksperdid on kurtnud (ma olen veel paariga rääkinud) identselt, et jah, neil lasti rääkida, aga sinna see jäi. Nad kehitasid nõutult õlgu: tore, et kutsuti, aga mis siis nüüd järgneb? Midagi ei järgne, need eksperdikomisjonid saadeti laiali ja läbirääkimistel neilt nõu enam ei küsitud. Nad talutati kaamerate eest läbi ja raporteeriti, et neid on kuulatud. Nüüd on laiutav rahandusminister kusagil "Aktuaalse kaamera" stuudios ja kui küsitakse konkreetselt eelarvenõukogu ja Eesti Panga etteheidete kohta, siis ta ütleb, et nad härra Hanssoniga kohtusid koalitsiooniläbirääkimistel. Jälle sisuliselt vale, sest see, mida Ardo Hansson seal rääkis, ja see, mida valitsus on teinud, ei ole kahtlemata üks ja sama. Aga me muidugi ei tohi Eesti Pangale liiga palju poliitilist kimbatust tekitada. Ütleme nii, et me oleme tänulikud, et meiega räägiti, ja kasutame lihtsalt võimalust poliitika tõlgendamisel seda informatsiooni kasutada, mida ma ka jõudumööda tegin. Aitäh!

15:21 Aseesimees Enn Eesmaa
Andres Ammas Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel.

15:21 Andres Ammas
Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav Eesti Panga president! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Mõne asjaga siin tähtsas saalis on raske harjuda isegi pärast seda, kui oled kaks aastat siin töötanud. Nimelt sellega, et sellise olulise päevakorrapunkti arutelul on hoolimata niivõrd väärikast ettekandjast saal pooltühi, eriti vähe on siin koalitsioonipoliitikuid. Sel võib loomulikult olla mitu põhjust. Üks neist on see, et lihtsalt ei tunta Eesti lähiajalugu ega osata hinnata Eesti Panga praeguse presidendi rolli konkreetselt Eesti riigi heas käekäigus. Vabaerakond mõistab seda hinnata ja on selle eest tänulik. Vabaerakond on tänulik ka tänase ettekande eest, mis oli taas selge ja arusaadav.
Jääb ikka ainult üks ja sama küsimus, mis tõstatus ka paar nädalat tagasi, kui Eesti Panga president vastas Vabaerakonna fraktsiooni liikmete arupärimisele: miks seda selget, lihtsat, arusaadavat ja minu meelest täiesti üheselt mõistetavat sõnumit ei aktsepteeri Vabariigi Valitsus, miks ei taheta seda sõnumit kuulda? Juba Eesti Panga seaduses on öeldud, et Eesti Pank annab valitsusele majanduspoliitilistes küsimustes nõu. Miks seda nõu ei kuulata, miks seda nõu kuulda ei taheta, see jääb täiesti arusaamatuks.
Meie fraktsiooni arvates on Eesti Panga konservatiivne, rahulik ja tasakaalukas lähenemine Eesti rahandusele igati sümpaatne ja arusaadav. Tänasest ettekandest toon ka mina eriti esile lõigu, kus Eesti Panga president rääkis innovaatilisusest. Vabaerakonna fraktsiooni on kogu aeg muretsema pannud asjaolu, et meie valitsused ei hinda küllalt tähtsaks teadus- ja arendustegevust. Teadus- ja arendustegevus ei ole selle valitsuse prioriteet. Valitsus on tunnistanud, et hädavaevu suudetakse hoida praegust taset, aga mingit tõusu, mis innovaatilisust võiks lisada, ei kavandata. Seda ei peeta oluliseks. Ilmselt ei nähta selget poliitilist kasu sellest, kui investeerida teadus- ja arendustegevusse, sest selle protsessi tulemused on kusagil kümnete aastate taga, need ei ilmne 2019. aasta Riigikogu valimistel. Järelikult võiks meie ainus delikaatne etteheide Eesti Panga presidendile kõlada nii: tuleb leida veel jõulisemaid vahendeid, kuidas oma sõnum valitsuses pärale viia. Kui jõmmiga rääkida Shakespeare'i sonettide keeles, siis ega jõmm aru ei saa. Tuleb otsida mingi selline suhtluskeel, millest ka jõmm aru saab. Aitäh!

15:25 Aseesimees Enn Eesmaa
Mihhail Stalnuhhin, Eesti Keskerakonna fraktsioon.

15:25 Mihhail Stalnuhhin
Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Stenogrammi jaoks pean ütlema, et siis, kui eelkõneleja kaebas, et saal on pooltühi, oli saalis 26 inimest ja koalitsioon oli muuseas ülekaalus: siin oli 14 inimest koalitsioonist ja 12 opositsioonist. Sellise asjaga peaks täpne olema.
Aga nüüd asja juurde. Ei, mitte kohe asja juurde, ma räägin teile alguses ühe loo. See juhtus aastaid tagasi. Ma olin rahanduskomisjoni liige ja meid kutsuti ühele üritusele ruumis nr 332, kuhu pidid tulema

autoriteetsed majandusinimesed ja rääkima meile sellest, millega eelmine aasta lõppes. Meile jagati välja materjalid nende kõnede kokkuvõttega. Kuna see toimus palju varem, siis ma panin need materjalid riiuli peale, kus kõik sellised mapid reas seisid. Kuidagi juhtus niiviisi, et kui ma läksin sellele üritusele, siis ma võtsin kaasa vale mapi ja äkki ma avastasin seal, et ekraanil olevad graafikud ja diagrammid ei lange kokku nendega, mis on minu paberitel, kusjuures sugugi ei lange kokku. Siis ma hakkasin täpsemalt vaatama ja selgus, et ma olin kaasa võtnud prognoosi. Prognoos, mis oli tehtud aasta tagasi, ja kokkuvõte, mis tehti hiljem, ei langenud absoluutselt kokku. Kui ma küsisin, kuidas see üldse võimalik on, siis mulle öeldi, et prognoos on eksperdiarvamus ja maailmas juhtub kogu aeg midagi.
Ma toon siit välja selle, et alati on keegi, kes kardab. Mina olin see, kes kartis siis, kui me liitusime euroliiduga. Ma tunnistan praegu, et mul ei olnud majanduslikus mõttes õigus, sest minu piirkond ja linn on euroliidult saanud väga palju, mitte ealeski poleks me seda kõike saavutanud oma ja riigi jõuga, nii et majanduslikult me oleme igal juhul tohutult võitnud. Teine selline suur sündmus oli eurole üleminek. Siis oli ka niiviisi *fifty-fifty*, pooleks, peaaegu nii nagu euroliidu puhul, paar protsenti oli vahe. Argumentatsioon, tuletame meelde, oli ju ka naljakas: tuleb keegi austraallane, näeb meie raha ja see hirmutab ta nii ära, et ta jookseb minema. Üks kolleeg siit saalist rääkis täpselt sellist juttu. No kuidas sa sellist usud! Praegu me saame aru, et kuigi euro suurendas inflatsiooni, toetas ta igal juhul majandust, ja nüüd ei kujuta üldse ette, kuidas võiks teisiti olla.
Täpselt samamoodi on väga ambitsioonikad eesmärgid praegusel eelarvestrateegial. Jah, see valitsus kavatseb SKT-d 2018.–2021. aastal 25% suurendada, see valitsus tahab viia keskmise palga 1500 euro tasemele. Siin räägitakse, et meil on tööhõivega probleeme. Aga kuidas sa inimesi välismaalt tagasi saad, kui sa palka kunstlikult madalal hoiad? See ei ole ju võimalik. See valitsus kavandab ülisuuri investeeringuid. Ja mis selles halba on? Meie pluss ongi see, et riik on aastate jooksul investeerinud kohalikesse omavalitsustesse 2,3 miljardit. Mida selles negatiivset on? Nii et see protsess, et üks teeb ja teine kardab, on tegelikult õige tööjaotus, nii on alati olnud.
Ma tänan Eesti Panga presidenti, kes ütles oma arvamuse välja. Me teame nüüd, millised need ohud on, ja meil on piisavalt aega, et õppida neid vältima. Meil on väga ambitsioonikad eesmärgid, need on valitsuse eelarvestrateegias ilusasti kirjas, nende saavutamise nimel me töötame. Kui keegi on nende suhtes veidi kahtlev, siis eks vaidleme ja vaatame, mida me saavutame. Ühte tean ma kindlalt: paigal seista ei saa. Praegune maailm on nagu üks suur soo: kui jääd seisma, siis upud ära. Aitäh!

15:30 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Eesti Panga 2016. aasta aastaaruanne on meil läbi arutatud.

---

4. 15:30 Finantsinspektsiooni 2016. aasta aastaaruanne

15:30 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane neljas päevakorrapunkt on Finantsinspektsiooni 2016. aasta aastaaruanne. Lubage mul tutvustada selle päevakorrapunkti menetlemise korda. Esmalt on Finantsinspektsiooni juhatuse esimehe Kilvar Kessleri ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit. Iga Riigikogu liige võib siingi esitada ettekandjale ühe suulise küsimuse. Järgnevad fraktsioonide esindajate läbirääkimised. Nüüd ma palun kõnetooli Finantsinspektsiooni juhatuse esimehe Kilvar Kessleri!

15:31 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Juhindudes Finantsinspektsiooni seadusest, esitasime Riigikogule inspektsiooni aastaaruande. Selles käsitletakse 2016. aasta olulisemaid sündmusi, suundi ja tegusid Eesti finantsturul ning finantsjärelevalves. Aasta tagasi, täpselt 3. mail seisin teie ees ja andsin aru 2015. aasta kohta. Oleme inspektsioonis harjunud sellega, et tavaliselt antakse aru meile. Seda teevad finantsjärelevalve subjektid. Täna on Finantsinspektsioonil aeg anda aru Riigikogule ja seeläbi kogu rahvale. Säherdune aruanne on meie töö iga-aastane kõrghetk: me kirjeldame oma tegevust ja anname ülevaate olukorrast finantsturul, samuti saame teilt väärtuslikku tagasisidet.
Kui ma võtsin üle Finantsinspektsiooni juhtimise, siis seisid minu meeskonna ees mitmed keerukad

probleemid. Meil oli patiseisus pank, Eesti Krediidipank, tõsised riskid olid kuhjunud rahapesu tõkestamise valdkonnas. Meil oli segadus kiirlaenuettevõtete järelevalves ja võib-olla isegi soovimatus sellega tegelda. Peale selle oli järelevalve kaugenenud ärksatest ja heas mõttes innovaatilistest inimestest turul. Euroopas oli valmimas euroala pangandusliidu kaks sammast: pangajärelevalve süsteem SSM ja kriisilahendamise süsteem SRM. Väga olulised institutsioonid. Nendega optimaalne liitumine ning Finantsinspektsioonis kriisilahenduse funktsiooni loomine ja mehitamine olid samuti keerulised ülesanded. Selle kõrval tuli säilitada ja parandada järelevalve kvaliteeti, hoida ja arendada tugevusi ning kõrvaldada nõrkusi. Tuli süstida oma töötajatesse indu ja suunata neid keerukate küsimustega kvaliteetselt tegelema, just mitte lihtsalt tegelema, vaid kvaliteetselt tegelema. Looduseski võtab tulemuste saamine teatud loomuliku aja. Õun ei saa otsekohe küpseks ja liblikas teeb aja jooksul läbi mitu transformatsiooni. Nii oli ka Finantsinspektsiooni ees seisnud ülesannete lahendamisega.

Patiseisus panga, Eesti Krediidipanga probleemi lahendasime selliselt, et praeguseks on pangal tubli ja tugev Eesti omanik, ärikonglomeraat Coop, endise nimega ETK. Krediidipanga vana juhtkond on asendatud uuega ja töötatakse uue strateegiaga. Seda on siin lihtne ja hea öelda, kuid selle saavutamise protsess oli pingeline, see nõudis kõigilt koostööd ja vastastikust usaldust. Teinekord tundub mõnus öelda, et tuleks määrata trahv või võtta üks või teine meede, kuid tegelikus elus nõuavad need finantssektoris punktuaalset õiguslikku juveliiritööd. Meil on säherduseks juveliiritööks olemas võimekus. Teatud juhtudel on õigussundi rakendada vajalik ja mõistlik, kuid teistel juhtudel, kui probleemi saab lahendada ärilise meetodiga, st heaga, eelistame finantsstabiilsuse ja hoiustajate huvides seda.

Rahapesu tõkestamisest rääkides tuleb alustuseks selgitada, mis on rahapesu ja millist rolli selle tõkestamisel täidab Finantsinspektsioon. Rahapesu on kuritegelikult teenitud raha varjamine või muundamine legaalseks rahaks. Sellistel protsessidel ei ole eos peal templit, et tegu on rahapesuga. Rahapesu tuvastamisega – algsete tõkkemeetmete võtmisega konkreetse kahtluse korral ja süüdistuste esitamisega – tegelevad õiguskaitseasutused politsei ja prokuratuur. Finantsinspektsiooni ülesanne on tagada, et Eesti finantssektorit ei kasutataks ära kuritegelikel eesmärkidel. Rahapesu tõkestamise valdkonnas – loomulikult seaduse alusel – kontrollime riskipõhiselt, et pankadel ja teistel finantsvahendajatel oleksid organisatsioonides piisavalt kõrged barjäärid ning head kontrollid, mis võimaldaksid eristada terad sõkaldest. Juhin tähelepanu, et rahapesuprotsessidel ei ole eos templit peal, kuid mõistlikud kahtlused ja võimalikud algsed tuvastusmehhanismid peavad pankadel olema, isegi siis, kui kahtlaseks osutunud raha tuleb teiste Euroopa Liidu riikide pankadest.

Finantsinspektsiooni tööd rahapesu tõkestamisel iseloomustavad järgmised faktid. Me tegime rahapesu tõkestamisel 2016. aastal kolm kohapealset kontrolli ja 37 kaugkontrolli. Tehti koostööd partnerorganisatsioonidega nii Eestis kui ka piiri taga, koostati analüüse ja turuosalistele korraldati neli infopäeva. Finantsinspektsioon tegi ühele krediidiasutusele ettekirjutuse ja üks makseasutus pidi esitama tegevuskava.

Üks olulisi rahapesuriski markereid on mitteresidentide osakaal kõigis klientides. 2014. aasta lõpus oli mitteresidentide hoiuseid kõigist hoiustest 19%, 2016. aasta lõpus 13%. *Off-shore*-piirkondadest pärit kliente oli 2014. aastal 8,5% kõigist klientidest, 2016. aastal aga 4,3%. Kokkuvõtet tehes võib öelda, et me oleme siin korralikult pingutanud ja see töö jätkub. Plaanime kokku kutsuda ümarlaua, kus osalevad meie pangad, IKT-ettevõtjad ja teised, seal me käsitleme protsesse ja süsteeme, mis võimaldaksid pankadel paremini seirata oma kontodel toimuvat ka pärast seda, kui klient on pardale võetud.

Haakuv teema on korrespondentpangandus. Siinkõneleja kirjeldas oma 3. mai 2016. aasta ettekandes Riigikogule selle olemust ja sellega seotud riske. Kõik see kehtib ka praegu. Korrespondentpanganduse küsimus ei ole mitte ainult Eesti-keskne, vaid tegu on globaalse teemaga, mida on hiljuti sisuliselt analüüsinud ka Rahvusvaheline Valuutafond IMF. Korrespondentpangandus on lepinguliste suhete kompleks, milles osalejad vastastikku kehtestavad üksteisele tingimusi, lähtudes oma riski-isust. Muutuv keskkond, näiteks välispankade nõrkadest kontrollidest tulenevad hiigeltrahvid rahvusvaheliste finantssanktsioonide rikkumise eest, mõjutab kahtlemata suuresti korrespondentsuhete tingimuste sisu ja osapoolte riski-isu. Ka seadust täitev kohalik pank ei pruugi vastata neile lepingutingimustele, mida kohaldatakse teatud korrespondentsuhetes. Seaduse täitmist kontrollival avalik-õiguslikul järelevalvel on sellisel juhul korrespondentsuhete katkemisega üksnes kaudne seos, kui sedagi. Pangad ise on korrespondentsuhete tingimuste läbirääkijaiks ja katkemise põhjuseks (kui see peaks juhtuma). Finantsinspektsioon tunneb samuti muret korrespondentsuhete katkemise riski pärast. Meile omaselt

ei jää me paljasõnaliseks, vaid kavandame selles valdkonnas konkreetset tegevust. Eesti finantsturul õhu puhtamaks löömise kõrval leiame, et me ei peaks häbenema kõnelda oma edusammudest headele partneritele siin Euroopas ja ka näiteks ookeani taga. See võib kaasa aidata meie turuosalistele korrespondentsuhete valdkonnas, kui turg on ise, vajaduse korral finantsjärelevalve järeleaitamisel, jõudnud sobivasse seisu.
Krediidiandjate ja -vahendajate seadus ehk KAVS on nüüdseks täiel määral rakendunud. Meil on 55 uut krediidiandjat ja -vahendajat, peale selle 12 pankadega seotud krediidiandjat. Nende kogulaenuportfell tarbimislaenude arvestuses oli eelmise aasta lõpu seisuga 741 miljonit eurot, millest ainult 166 miljonit oli pankadega mitteseotud krediidiandjate portfell. Võrdluseks, pankade endi kogulaenuportfell tarbimislaenude arvestuses on 628 miljonit eurot ja pankade kogulaenuportfell 18 miljardit eurot. Krediidiandjate seltskond on kirju. Seal on panganduskontsernidesse kuuluvaid liisinguettevõtteid, järelmaksu pakkuvaid kommunikatsiooniettevõtteid ja ka klassikalisi kiirlaenukontoreid. KAVS-i rakendamise praeguses faasis oleme liikunud rutiinse riskipõhise järelevalve poole. Teatud suuremate kiirlaenukontorite kohapealsed kontrollid ei sisenda just ülemäära optimismi. Sadadesse lehekülgedesse ulatuvad põhjalikud kontrollaktid võib lühidalt kokku võtta järgmiselt: aeg-ajalt rikutakse intressilae nõuet ja sisekord kas ei vasta tegelikule elule või, vastupidi, tegelik elu ei vasta sisekorrale. Mõlemad on finantsjärelevalvele probleem. Sellest tööst on koorumas ka meie kui erapooletu eksperdi esmased tähelepanekud KAVS-i võimalike puuduste kohta.
Haakuva teemana oleme täheldanud, et suurenenud on riskid ühisrahastuse valdkonnas. Ühisrahastus võimaldab finantseerida selliseid projekte, initsiatiive ja tarbijate soove, mida senised finantseerimislahendused ei ole pruukinud alati rahuldada. See aga tähendab riske, mille olemasolu ja võimalikku iseloomu peab investoritel olema võimalus juba eos mõista. Oleme teinud ettepanekuid valdkonna optimaalseks reguleerimiseks ja ka turu avamiseks Euroopa Liidus. Kusjuures algul ei kostnud seepeale ühisrahastusplatvormide käteplaginat, aga pärast pisukest analüüsi on ka turuosalised leidmas, et teatud lisareguleerimine võib siiski olla üldistes huvides ja positiivne. Näeme ka seda, et Finantsinspektsiooni järelevalve alla mittekuuluvad hoiu-laenuühistud reklaamivad väga jõuliselt kõrgete intressidega hoiustamisvõimalusi. Inimesed ei tee vahet neil ühistutel ja pankadel, eriti kui esimesed pakuvad palju soodsamat hinda. Siin on mõttekoht, kas jätta hoiu-laenuühistute tegevuse reguleerimine samaks või muuta seda põhjalikumaks ja kui muuta, siis mis küsimustes, ning kas hoiu-laenuühistud peaks allutama avalikule finantsjärelevalvele.
Veel ühistegevusest. Finantsinspektsioon andis tegevusloa tulundusühistule Tuleva kuuluvale pensionifondivalitsejale. See peab suurendama konkurentsi teise samba pensioni kogumise faasis. Tuleva on ise avaldanud, et tema valitsetavad fondid hakkavad investeerima indeksitesse. Mitmed teisedki pensionifondivalitsejad on turule toonud indeksitesse investeerivad fondid. Sellist fondi iseloomustab passiivsus investeerimistegevuses: see tähendab, et osakuomanikel on võimalus turu kui terviku liikumisega kaasas käia, kuid kadunud on reaktsioon turuolukorra muutumisele ja teenimisvõimalus sellelt. Kutseoskus passiivseks varavalitsemiseks on enam standardne, kui nii võib öelda, seetõttu on teenus ka väiksema kuluga, madalama hinnaga. Teenuste valiku mitmekesistamise mõttes on tühimiku täitmine tervitatav. Sellegipoolest ei peaks tulevane pensionär laskma end hullutada sellest, et ühel või teisel varavalitsemise viisil on parema tulemuse garantii teise ees. Selliseid tagatisi investeerimisvaldkonnas ei ole.
Eestis on tehnoloogilise progressi tõttu tekkinud ärksaid nišiettevõtjaid, kes näevad finantsturul võimalusi ja rahuldamata nõudlust. 43 Eestiga seotud iduettevõtet on ennast moel või teosel seostanud finantsteenustega või nimetanud ennast *fintech*'iks. Need *fintech*-ettevõtted on enamasti väikesed ja teinekord hirmutab neid finantsturgude regulatsioon ja järelevalve oma keerukuses. Niisuguste hirmude mahavõtmiseks lõime 2016. aastal finantsinnovatsiooni töörühma. Töörühma peamised ülesanded on järgmised: luua alaline ja toimiv kontakt ning teabevahetus Eesti uuendusliku finantstehnoloogia ettevõtetega ning koguda ja analüüsida teavet uuendusliku finantstehnoloogia väljatöötamise, arendamise ja rakendamise õiguslike kitsaskohtade kohta. Töögrupi senise tegevuse jooksul on nõustatud 15 finantstehnoloogia ettevõtet või nendega muul põhjusel otsekontaktis oldud. Kontaktide sisu iseloomustavad järgmised märksõnad: plokiahela tehnoloogia, virtuaalvääringud, isikute identifitseerimine ja autentimine samas kohas viibimata, ühisrahastuse ja digitaalteenuste jurisdiktsioon. Meie töörühm plaanib muuta oma tegevust enam nähtavaks ka virtuaalmaailmas ja võimaldada dialoogi *online*'is, elektrooniliste kanalite vahendusel, olles sellega üks esimesi Euroopa finantsjärelevalveasutuste seas, kui mitte kõige esimene.

Me oleme ka tarbijahariduse poolest inimesele lähemale liikunud. Meie loenguid finantsturust ja -teenustest tullakse kuulama Paidest ja Viljandist. Muide, mulle meenub, et eelmise aasta lõpus me pidasime Finantsinspektsiooni ajaloos – meil täitub sel aastal 15 aastat – esimese perepäeva Eesti Panga muuseumis. Ma ei ole kunagi seal nii palju inimesi näinud kui sel laupäevasel päeval. Oli palju lapsi, aga vähemalt niisama oluline on see, et kuulajate seas oli palju vanemaid inimesi. Mul on see kuidagi hästi meeles. Ma pidasin loengu rahast ja pankadest. Saalis istus palju pensionäre. Nad kuulasid minu ettekande või loengu viisakalt ära. Pärast hakkas üks pensionär küsima, et tal on olemas kirsturaha ja kuhu see paigutada, kas sinna või sinna. Me hakkasime seda arutama ja teate, see auditoorium avanes lõpuks. Algul nad vaatasid küll, et nendega võrreldes noor mees räägib keerulist juttu, aga lõpuks tekkis nii hea ja soe õhkkond, inimesed läksid lahti ja ka väga võimas aplaus oli. Sellised asjad annavad küllaltki kuivale finantsjärelevalvetööle ka teatavat jumet, nii et igal juhul me jätkame nende perepäevade korraldamist.
Koostasime 2016. aastal ka uue finantsaabitsa, sest 2011. aastast pärit esmatrükk oli vananenud. Lisatrükk leidis veel soojema vastuvõtu, kui me ootasime. Paljud kooliõpetajad on leidnud, et lihtsas keeles kirjutatud raamatut saaks kasutada õppevahendina. Nüüdseks on uued finantsaabitsad jõudnud 50 kooli, samuti on 500 eksemplari antud Eesti Hoiuraamatukogule jaotamiseks kohalikele raamatukogudele. Eesmärk on jaotada finantsaabitsat võimalikult suurele hulgale koolidele.
Lõpetuseks mõni sõna meie finantsturu kapitalitugevusest. Eestil on tugev finantssektor, mis loob head eeldused majanduskasvuks. Eesti oluliste finantsvahendajate puhul nõrgast bilansist rääkida ei saa. Meie finantssektori näitajad, eriti just panganduses, viitavad keskmisest palju paremale kvaliteedile Euroopa keskmisega võrreldes. Puudub mineviku taak halbade varade kujul, vähene kapitaliseeritus ja madal kasumlikkus, mis ebamõistlikult piiraks finantsvahendajate võimalust ühiskonnas oma rolli hästi täita. Finantsinspektsioon jätkab, sh koostöös Euroopa Keskpangaga, finantsstabiilsuse hoidmist, nõudes finantsvahendajatelt piisavate kapitalipuhvrite olemasolu ning läbipaistvate ja toimivate likviidsuslahendite arendamist. Peale selle hoolitseme endiselt selle eest, et meie finantsvahendajaid juhiksid ausad inimesed, sisekontrollisüsteemid toimiksid paremini ning äri kestlikkus oleks läbi mõeldud ja proovitud. Oleme lõimunud euroala pangajärelevalve süsteemi SSM-iga ja kriisilahenduse süsteemi SRM-iga. Valmimas on euroala hoiusekaitse süsteem EDIS. Arvan, et Finantsinspektsioon on Euroopa Liidu asutustega kõige laiemalt ja sügavamalt lõimunud Eesti institutsioon, kes ka väliskolleegidele esindab ühelt poolt elutervet konservatiivset suhtumist finantsturul ning teisalt on avatud kontrollitud innovatsioonile ja tehnoloogilisele progressile.
Lugupeetud Riigikogu liikmed! Finantsinspektsiooni keskne ülesanne on säilitada finantsstabiilsus ning hoolitseda finantsturgude ausa ja läbipaistva toimimise eest tervikuna. Teile kättesaadavaks tehtud Finantsinspektsiooni 2016. aasta aastaraamat nende ülesannete täitmist 2016. aastal, Finantsinspektsiooni tegutsemise 15. aastal, kirjeldabki. Tänan tähelepanu eest!

15:49 Aseesimees Enn Eesmaa
Esimese küsimuse ettekandjale esitab Heimar Lenk.

15:49 Heimar Lenk
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea esineja! Mul riivas kõrva, kui te peatusite hetkeks hoiu-laenuühistutel. Ma sain aru, et teie arvates peaks neid rohkem kontrollima. Minu meelest on need aga ühed kõige ausamad finantsasutused Eestis üleüldse. Samal ajal jäid teie kontrolli alt välja need suured rahapesud, mis olid seotud Moldova ja Venemaaga ning ulatusid sadadesse miljonitesse dollaritesse. Aga hea, et te hoiu-laenuühistute vastu huvi tunnete. Kuid mispärast jäi sel aastal avamata Tallinna ühistuline pank? Te tõite väga naiivseid põhjendusi, nagu Edgar Savisaar oleks Tallinna Linnavalitsuse n-ö must lammas, teda pole läbi valgustatud ja me ei tea, missugune inimene ta on. Minu meelest on Savisaar üks kõige enam läbivalgustatud isiksus Eestis üleüldse. Mis motiividel te sellele pangale vastu seisite ja miks te ühistulist liikumist ei toeta?

15:50 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Tänan! Ühistulist liikumist nagu ka muid liikumisi me toetame oma pädevuse piires ja seadusest lähtudes. Mis puudutab Eesti Ühistupanga tegevusloa menetlust, mille kohta, ma sain aru, küsimus oli mõeldud, siis seda protsessi tuleb laiemalt kirjeldada. Esiteks, kes mida otsustab ja mida hinnatakse tegevusloa andmisel krediidiasutusele, sh sellisele, mida soovib asutada ühistu? Alates 4. novembrist

2014 kuuluvad need otsused Euroopa Keskpanga ainupädevusse. Sellest kuupäevast on rakendunud selline süsteem, mida tähistatakse lühendiga SSM. See tähendab, et euroalal on Euroopa Keskpank ja pangajärelevalved moodustanud pangajärelevalve süsteemi, otsuseid pankade turule laskmise ehk neile tegevusloa andmise ja neilt tegevusloa võtmise kohta on ainsana õigustatud tegema Euroopa Keskpank. Küll aga toimub näiteks tegevusloaprotsess koostöös – n-ö ühisotsustusmenetluses – kohaliku järelevalveasutusega, kes sünteesib vajalikku informatsiooni koostöös oma partneritega Frankfurdis ja vajaduse korral teeb otsuse. Millega see menetlus lõpeb? Põhimõtteliselt on olemas neli võimalust. Esimene on see, et tegevusluba antakse, teine on see, et tegevusloa andmisest keeldutakse, kolmas on see, et taotleja, kes taotleb pangale tegevusluba, võtab taotluse tagasi, ja neljas on see, et tegevusloa menetleja otsustab materjalid tagastada taotlejale, sest tal ei ole võimalik küsimust sisuliselt kaaluda, saati siis otsustada. See, millist informatsiooni nõutakse, on harmoneeritud üle Euroopa Liidu, esiteks on esimene kiht ja teiseks on SSM-i sees euroalal veel täpsemalt teada, mis informatsioonipositsioone on vaja, et tegevusloa andmist kaaluda. Eesti Ühistupanga kaasuses ei olnud võimalik järelevalvel saada taotlejalt kõiki vajalikke positsioone ega kogu informatsiooni, seega ei olnud võimalik teatud küsimusi sisuliselt hinnata ja me olime sunnitud taotluse taotlejale tagastama.

15:53 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Anne Sulling!

15:53 Anne Sulling
Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Te mainite oma aastaraamatus, et Eesti finantsstabiilsust mõjutab ettevõtete kahanev kasumlikkus. Kas ja kuidas saaks riik teie hinnangul kaasa aidata selle trendi muutmisele?

15:53 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Tänan! Teie viidatud osa meie aastaraamatus viitab Eesti Panga finantsstabiilsuse ülevaatele, kus tuuakse välja, et ettevõtete kahanev kasumlikkus põhjustab riske finantsstabiilsusele. Kuidas Finantsinspektsioon saaks ettevõtete kasumlikkust suurendada või vähendada? See päriselt nagu meie pädevuses ei ole. Meie tegeleme seaduse järgi selle tagamisega, et finantssüsteem oleks stabiilne ning toimiks ausalt ja läbipaistvalt. Aastast 2015 peame ära hoidma ka panganduskriise ja siis, kui nad tulevad – hoidku jumal selle eest! –, neid lahendama.

15:54 Aseesimees Enn Eesmaa
Jürgen Ligi.

15:54 Jürgen Ligi
Aitäh! Härra Kessler, oleks kena, kui teil jääks aega – minul seda pole – vastata ka Heimar Lengi väitele, et on ausad hoiu-laenuühistud ja mitte nii ausad pangad. Võib-olla te vihjate natukene nende ärimudelile, et kas see on ikka iga kord nii atraktiivne. Aga minu küsimus on finantsturu olukorra kohta ja on otseselt seotud selle ühispangaga, mida te mainisite, oli see siis Eesti ühispank või kuidas teda nimetatigi, mis tahab kriminaalasjade kiuste saada tegevusluba. Kas finantsturul on mõni tõrge või probleem, mis teie hinnangul õigustaks avaliku rahaga riskeerimist, kas seal on konkurentsipuudus või mõni muu probleem, et avaliku rahaga peaks minema sinna riskeerima?

15:55 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Suur tänu! SSM, sh Finantsinspektsioon, tegutseb pankadele tegevuslube andes seadusest lähtudes ja selle alusel. Need normid on harmoneeritud Euroopa Liidu tasandil. Nendes harmoneeritud normides ei ole kirjas see, kas taotleja peab olema eraisik, avalik-õiguslik isik või muu isik, ehk n-ö kapitali päritolul ei tehta vahet. Kokkuvõtlikult öeldes ei ole finantsjärelevalve otsustada, kas panka võib asutada riik, kohalik omavalitsus, äriühing või mittetulundusühing. Kui asutaja vastab seaduse nõuetele, siis finantsjärelevalve või keegi teine, kes on selleks pädev, seaduse nõuetest lähtudes selle otsuse ka teeb.

15:56 Aseesimees Enn Eesmaa
Andres Herkel.

15:56 Andres Herkel
Aitäh, härra juhataja! Austatud härra Kessler! Peale selle suure (1,6 miljardit dollarit) rahapesuloo Danske Bankis on ka Eesti ajakirjanduses olnud juttu Luca Volonté korruptsiooniloost, kui läbi sama panga liikus Aserbaidžaanist pärit raha, millega osteti hääli Euroopa Nõukogu Parlamentaarsel Assambleel ühe resolutsiooni tagasilükkamiseks. Suurusjärk oli küll väiksem, 2,17 miljonit dollarit (või eurot, võin eksida), aga tegemist oli rahvusvahelises mastaabis valusa ja väga olulise poliitilise korruptsiooni looga. Kuna see juhtum teie laual on, küsin ma, kuivõrd te olete valmis selle asjaolusid kommenteerima ja mida teha selleks, et Eestis tegutsevad pangad ei satuks selliste juhtumite tõttu rahvusvahelisse meediasse.

15:57 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Suur tänu! Selgitan lühidalt, mida teeb finantsjärelevalve rahapesu tõkestamiseks. Rahapesu tõkestamise küsimused on Euroopa Liidus samuti harmoneeritud. Praegu kehtib kolmas rahapesu tõkestamise direktiiv, varsti jõuab teie ette ka seaduseelnõu, millega võetakse üle neljas rahapesu tõkestamise direktiiv. Üldjoontes kehtestab see direktiiv finantsvahendajatele nõuded, kuidas nad peavad oma organisatsiooni üles ehitama, et seal olevad barjäärid oleksid piisavalt kõrged ning süsteemid, inimesed ja protsessid suudaksid, nagu ma enne ütlesin, eristada terasid sõkaldest ehk saaks sõklad, st kuritegeliku raha välja jätta. Eestis on seaduse jõul otsustatud, et finantsvahendajate, sh pankade nende aspektide järelevalvega tegeleb Finantsinspektsioon. Kui Finantsinspektsioon järelevalvet teeb, siis ei tutvu ta ilmtingimata iga üksiku tehinguga ega tegele selle taustal olevate asjaolude väljaselgitamisega. Rahapesu kui selline on kuritegu, millel on konkreetsed elemendid. Nende tõendamisega tegelevad õiguskaitseasutused prokuratuur ja politsei. Küll aga, kui me läheme mõnda finantsvahendajasse, mis meie järelevalve alla kuulub, ega saa usutavaid vastuseid või tuvastame mingil muul moel, et finantsvahendajal ei ole piisavaid kontrolle, barjääre, siis me asume järelevalvelisse dialoogi. Kui see ei toimi, siis me rakendame mingi õigusinstrumendi, kuni selleni välja, et keelame mingi äritegevuse või soovitame juhtkonnas muudatusi teha, teatud üksikutel juhtudel ka sunnime finantsvahendajat selleks. Nii me tegutseme. Igat konkreetset nime – te nimetasite ühe nime – me ilmtingimata ei tuvasta. Teistpidi, kui meil endal tekib konkreetse tehingu kohta tunne, et seal võib olla tegeldud rahapesuga, siis me loomulikult anname sellest teada oma partneritele rahapesu andmebüroos.
Mida üldse teha, et meie pangad ei tegeleks selliste asjadega? Ma ennist mainisin, et üks selliseid rahapesuriski markereid on mitteresidentidest klientide osakaal, see on rahvusvaheliselt aktsepteeritud marker. Ma ka ütlesin, et Eestis on mitteresidentide osakaal alates 2014. aastast vähenenud. 2014. aastal me nägime, et teatud turuosalistel oli päris suur rahapesurisk, ja asusime seda probleemi, ütleme nii, koostöös turuosalistega lahendama. Teie nimetatud kaasus ja sellega seotud Danske Bank olid tollel ajal, 2014. aastal, meie riskimaatriksis nr 1. Praegu Danske Bank sellise mitteresidentidele suunatud äriga enam ei tegele. Nii lihtne see ongi. Me teame ka teisi panku, kes vaatavad üle oma kliendiportfelle ja üsna jõuliselt puhastavad neid mitteresidentidest klientidest. Nii et meie väga selge ja üheselt mõistetav huvi Finantsinspektsioonis on vähendada mitteresidentide osakaalu, sellist halli ja musta mitteresidentide osa pangandussektoris.

16:00 Aseesimees Enn Eesmaa
Aivar Sõerd.

16:00 Aivar Sõerd
Austatud juhataja! Austatud ettekandja! Te mainisite ka rahapesu direktiivi ülevõtmist. Ma vaatasin, et see eelnõu esitati eile valitsusele. Riigikogul jääb enne suve veel viis töönädalat, seetõttu läheb selle menetlemisega muidugi hästi kiireks. See on keeruline eelnõu, ma tean. Aga hiljuti võttis Riigikogu vastu väärtpaberituru seaduse muudatused. Seal teie ettepanekutega nende menetluste läbiviimise kohta eriti ei arvestatud. Kuidas selle rahapesu tõkestamise seadusega on? Siin oli kõne all ka trahvide teema. See eelnõu jõudis eile minu andmetel valitsusse. Kas seal on teie ettepanekutega arvestatud, eelkõige trahvide puhul?

16:01 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Suur tänu! See oli komplekssüsimus. Ma proovin kuskilt seda harutama hakata. Väärtpaberituru seaduse ja seal oleva karistusaparaadi kohta tuleb mainida ühte asjaolu. Alates eelmise aasta 1. juulist on enamik väärtpaberialaseid reegleid, jah, võib nii öelda, mis puudutavad turu kuritarvitamist, otsekohalduva õigusaktiga Euroopa Liidus harmoneeritud ja Eesti seadus on siin suhteliselt sekundaarne. Nii et me usume, et me saame selles väärtpaberivaldkonnas endiselt päris hästi hakkama. Mis puudutab karistusaparatuuri, siis me oleme, nii mina kui ka minu eelkäijad, siit puldist päris mitmel korral juhtinud teie tähelepanu sellele, et Eestis on seal teatud puudusi. Kas see on finantsjärelevalves eksistentsiaalne probleem? Osaliselt on ja osaliselt mitte. Meile väga meeldiks, kui karistusaparatuur oleks tugevam. Me oleme ka rahapesu tõkestamise seaduse uue redaktsiooni kohta teinud ettepaneku, et Eesti peaks oma karistusaparatuuri või trahviaparatuuri harmoneeritult üle võtma, nagu Euroopa Liit seda ette näeb. Aga teistpidi, ma usun, et päris tugev heidutus turuosalistele on ka see, kui me keelame nende äri kas tervikuna või teatud äriliinides või paneme neid tegema muudatusi juhtkonnas. Senini me oleme rahapesu tõkestamise valdkonnas tegutsenud ilma tõhusa sanktsiooniaparatuurita. Ma hindaksin seda kõrgelt, kui sanktsiooniaparatuur võetaks üle sellisena, nagu see direktiivis on ette nähtud, ja ma usun, et seda tehakse. Ma usun, et see lisab kiirust sellele, mille kohta eelmine küsija küsis, et Eesti finantsturgu tehakse natukene, ütleme siis, puhtamaks.

16:03 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Andres Ammas!

16:04 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav ettekandja! Eilsel rahanduskomisjoni koosolekul te selgitasite päris põhjalikult, mida Finantsinspektsioon tohib ja mida ei tohi avalikustada, ja viitasite Finantsinspektsiooni seaduse §-le 54. Pärast meie sealset mõttevahetust lugesin selle pika paragrahvi läbi ja mulle jäi see pisut arusaamatuks. Lõige 5 ütleb, et inspektsioonil on õigus täielikult või osaliselt avalikustada teatud lahendid või haldusaktid, kui see on vajalik investorite, klientide või avalikkuse kaitseks. Kas te selgitaksite veel kord, milliste juhtumite korral peab avalikkus ootama uuriva ajakirjanduse töö tulemusi ja millal ta võiks saada teavet otse Finantsinspektsioonilt?

16:04 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Suur tänu! Esimene tähelepanek seoses Finantsinspektsiooni seaduse ehk FIS-i §-ga 54. Üldjoontes baseerub see jällegi Euroopa Liidu harmoneeritud õigusel, mis viimasel ajal on hakanud natuke, ütleme, harali minema ehk finantssektori eri harudes on erinevad käsitlused finantsjärelevalve tulemuste avaldamise kohta. Haakides seda küsimust eelmise küsimusega, ütlen, et rahapesu tõkestamise neljas direktiiv näeb ette pööratud lähenemise: iga meie haldusakt, mis me rahapesu tõkestamise valdkonnas anname meie järelevalve subjekti kohta, on avalik, kui me ei otsusta teisiti. Praegu on FIS-i §-s 54 veel tõesti üldreegel – tõenäoliselt jääb üldreegel ka edaspidi samaks –, et kõik on mitteavalik, kui me ei otsusta teisiti. Miks see niimoodi on? Juurpõhjus on selles, et aastaid tagasi, varsti võib juba öelda, et kümme aastat tagasi, kui oli finantskriisi tipp, oli selline olukord, kus üks suur pank võttis meiega ühendust ja ütles, et neilt võtavad inimesed päevas välja – siis kehtis veel Eesti kroon – umbes miljard krooni. Nad ütlesid, et mingiks ajaks neil puhvrit on, aga mõne aja pärast nad vajavad abi, võib-olla Rootsi emapangalt. Me võtsime selle teadmiseks, olime kontaktis oma Rootsi kolleegidega, käivitusid n-ö kriisimehhanismid, me tegime ka teatud otsustused, et paika panna panga kontrollid, hakkas toimuma igapäevane raporteerimine jne. Kui see kõik oleks olnud avalik, siis, ma arvan, inimesed oleksid mõelnud niimoodi: "Pagan võtaks! Miljard võetakse iga päev sellest pangast välja. Mis siis mina veel ootan!" See oleks tekitanud lumepalliefekti ning pank, mis ei olnud maksejõuetu, oleks üsna kiiresti maksejõuetuks muutunud. See on see põhjus, miks see § 54 on selline, nagu ta on. Põhjus ei ole see, et midagi tahetakse kellegi eest kuidagi pahatahtlikult varjata, vaid see on vajalik teatud riskide juhtimiseks. On olemas valdkondi (väärtpaberituru seaduse valdkond on üks ja teine selline on seesama rahapesu tõkestamise teema), kus ka minu arvates võiks olla avatum. Muidugi! Danske Banki juhtumi eellugu – ilmselt viidati küsimusega sellele – oli ju selline, et Taanis on see raamistik natuke teistsugune. Taani järelevalve avaldas oma tulemused, see juhtus juba peaaegu aasta tagasi, ja ka meie koordineeritult taanlastega, olles eelnevalt läbi rääkinud, avaldasime oma tulemused. Hiljem tuli üks konkreetne juhus, mida pealkirjastati kui "Laundromat". See on hea, et sellistest asjadest räägitakse, aga nagu ma ennegi ütlesin, me ei tegele üksikute rahapesukaasuste või -tehingute uurimisega, vaid me

vaatame seda, kas pangas on olemas piisavad kontrollid. Selles pangas ei olnud piisavaid kontrolle. Nüüdseks on see pank selle äri kinni pannud.

16:07 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Kersti Sarapuu!

16:07 Kersti Sarapuu
Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Finantsinspektsiooni põhiline tulu teie aastaraamatu järgi on järelevalvetasud. Kui me võrdleme 2015. ja 2016. aastat, siis näeme, et need on kolmandiku võrra kasvanud. Kas te oskate põhjendada, miks see nii on?

16:08 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Tänan! Teil on alati väga raamatupidamislikud küsimused, ma tean seda. Selle anomaalia juured on aastas 2014, kui võeti vastu Euroopa Liidu määrus, mille kohaselt tekkis 4. novembrist seesama euroala pangajärelevalve. Sellessamas Euroopa Liidu määruses on ette nähtud, et enne seda, kui olulised pangad antakse üle Euroopa euroala pangajärelevalve jurisdiktsiooni, tuleb nendes teha põhjalik varade hindamine ja stressitest. See oli päris kallis harjutus. Selleks me kogusime turult prognooside kohaselt – me ju täpselt ei teadnud, milline see hind on – raha ette, me tegime seda Finantsinspektsiooni seaduses ettenähtud järelevalvetasude skeemi kohaselt. Me tegime riigihanke. Muide, meie olime üks väheseid finantsjärelevalveid euroalal, kes pidi riigihanke tegema. See oli tegelikult positiivne. Miks? Tänu riigihankele saime vara kvaliteedi hindamise tellida oluliselt madalama hinnaga, aga kuna pangad olid juba raha ära maksnud, siis tekkis meil väga suur reserv. Aastal 2015 me võtsime pankadelt selle võrra vähem raha. See on natuke anomaalne. Kui seda pikemas liinis vaadata, siis on näha, et see numbrijada teeb 2015 jõnksu allapoole, sest pangad olid selle raha eelmisel aastal juba ette ära maksnud. Nii et aastal 2016 oli enam-vähem õige summa.

16:09 Aseesimees Enn Eesmaa
Inara Luigas, palun!

16:09 Inara Luigas
Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Tulen tagasi hoiu-laenuühistute juurde. Viimasel ajal on kuulda olnud, et Finantsinspektsioon soovib ka hoiu-laenuühistud kontrollile allutada. Ma arvan, et te olete minuga nõus, et need nn vana kooli hoiu-laenuühistud töötavad siiski ausalt, ilma probleeme tekitamata. Pigem on küsimus selles, et hoiu-laenuühistute nime alla on koondunud ka need finantsettevõtted, kes toimetavad riskantsemalt ja tekitavad finantsturul probleeme. Oleme kuulnud sedagi, et pigem on probleem audiitorite tegevuses ja möödalaskmistes. Nüüd tekivad hoiu-laenuühistutel suuremad kohustused ja seega ka suuremad kulud. Kas me ei peaks neid ettevõtteid täiesti eraldi vaatama? Need nn järelevalvetasud koonduvad siiski Finantsinspektsiooni kätte.

16:10 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Tänan! Alustuseks tahan öelda, et meie hinnang olukorrale ei ole niivõrd kristalliseerunud, et me saaksime öelda, et jah, nende üle peaks järelevalvet tegema. Me oleme lihtsalt tõstatanud küsimuse, kas nende tegevust tuleks täiendavalt reguleerida ja kas nende üle tuleks järelevalvet teha, mis ei tähenda seda, et seda tuleks teha. Me oleme algseid analüüse teinud, tavaliselt järgneb sellele see, et hoiu-laenuühistutega tekib dialoog. Lõppkokkuvõttes jõuab asi muidugi siia – kui jõuab – ja siin tekib seaduse vormis lõplik tõde. Me ei ole praegu seda meelt, et ilmtingimata ja igal tingimusel peaks hoiu-laenuühistute tegevust täiendavalt reguleerima ja nende järele valvama. Hoiu-laenuühistute varade mahud on veel suhteliselt väiksed. Küll aga me näeme teatud läbipaistmatust ühisrahastusplatvormides, seda peaks küll täpsemalt reguleerima. Me tegime augustis 2016 Rahandusministeeriumile selle kohta konkreetse ettepaneku. Siin on aktsent natuke erinev: hoiu-laenuühistud tulevad pigem pärast ühisrahastusplatvorme, ühisrahastusplatvormid on meie arvates pigem isegi suurem mainerisk finantsturul kui hoiu-laenuühistud. Kuna hoiu-laenuühistud meie järelevalve alla ei kuulu, siis mulle ei meeldi selle teemaga spekuleerida, sest ega ma täpselt ei tea, kes nad on, et saaksin öelda, millised on pahad ja millised head. Olles olnud eri osapooltega dialoogis, olen

aru saanud, et neid on tõesti väga erinevaid. Te nimetasite vanemaid või küpsemaid turul olijaid ja uuemaid tulijaid, kes võib-olla natuke finantseerivad ka kiirlaenuettevõtjaid. Tundub jah, et seal on erinevaid segmente ja gruppe. Kui vaadata tulevikku, siis kui üldse peaks reguleerima, tuleb tõenäoliselt selle asjaoluga kuidagi arvestada. Aga veel kord ütlen, et meil seda arusaama, et kindlasti peab seda tegema, praeguses faasis ei ole.

16:12 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits.

16:12 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja, aitäh selle huvitava raporti eest! Eriti tänan selle eest, et meie laudadel on nüüd nii palju kenade daamide pilte, mis koos ühegi teise raportiga meie laudadele ei ilmu. Aga läheme konkreetseks. Ma loen teile pisut ette ühe Lõuna-Eesti ettevõtja kirja: "Teie kontrollitav asutus pank N on röövinud meie arvelt suure summa ja võltsinud kliendi allkirja. Kuid inspektsioon on jõuetu, ta ei saa nõuda pangast originaaldokumente ja teha ekspertiisi. Advokaadibürood kardavad panga vastu astuda, prokurör aga kirjutab, et tegemist on asutusega, kelle vastutusele võtmine karistusseadustiku alusel on välistatud." Kes peab kaitsma tarbijaid pankade sigaduste eest, kas tõesti Finantsinspektsioon, keda tegelikkuses rahastavad needsamad pangad?

16:13 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Suur tänu küsimuse eest! Kõigepealt tuleb hakata lahti harutama, millega tegeleb Finantsinspektsioon. Esiteks, tarbijakaebused, mis on meile esitatud, on meile väga väärtuslik sisend. Nende alusel me näeme, kas ja kus pankades või muudes finantsvahendajates, kes meie järelevalve all on, on mingid riskid, mis laadi riskid need on ja mis laadi on võimalikud puudujäägid. Finantsinspektsioon ei ole asutus, kes asub lahendama konkreetset vaidlust kliendi ja panga vahel. Selleks on Eesti riigis olemas kohus ja Tarbijakaitseamet. Tarbijakaitseameti asi on see siis, kui jutt käib tarbijast. Kui jutt käib ettevõttest, siis ei ole see asutus Tarbijakaitseamet, aga kui on tegemist tavatarbijaga, siis on tal võimalus ja õigus pöörduda Tarbijakaitseameti poole, kes tarbijakaitseseadusest lähtuvalt saab üksikuid erimeelsusi lahendada. Veel kord ütlen, et kui see miskipärast ei toimi, siis saab ka kohtu poole pöörduda.
Kuidas meie tarbijaid kaitseme? Nagu öeldud, tarbijakaebused on meie analüüsiprotsessi üks sisendeid. Kui me näeme, et mõne finantsvahendaja kohta esitatakse mingil perioodil arvukalt ühelaadseid kaebusi, siis meile on see riskimarker, et selles organisatsioonis on olemas mingi risk ja midagi ei ole päris nii, nagu olema peaks. Seejärel me korraldame kohapeal kontrolli ja vaatame, kas see risk on tegelik ja kas see kahtlus, mis meil on tekkinud, on põhjendatud või mitte. Selleks me vaatame, kas on olemas protsessid ja süsteemid, mida seadused nõuavad, ja kas on olemas piisaval arvul inimesi, kes selle eest vastutavad. Kui näiteks pangaorganisatsiooni käitumine ei ole selline, nagu seadus ette näeb, siis me heal juhul dialoogis pangaga korrigeerime seda, halval juhul peame talle aga mingeid õigusinstrumente tutvustama, et tema käitumist korrigeerida. Kui pank oma käitumist korrigeerib, siis ei võida sellest mitte ainult see üks tarbija, kes meile kaebuse saatis, vaid sellest võidavad kõik, kelle suhtes pank on ebaseaduslikult käitunud. See on see viis, kuidas me toimime, me ei lahenda üksikuid vaidlusküsimusi.

16:15 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Krista Aru!

16:16 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Austatud härra Kessler! Mina pean pöörduma tagasi oma eelmisel aastal esitatud küsimuse juurde. Vaatan teie luksuslikku, suurepäraste fotodega külluslikult kujundatud aastaraamatut. Mida ma endiselt siit ei leia? Ma ei leia trükikoja, kirjastuse ega keeletoimetaja nime. Ainuke edasiminek on see, et olemas on ISSN-i number. Miks auväärne Finantsinspektsioon lubab endale nii luksuslikku aastaraamatut nii puudulike tehniliste andmetega? See on mulle lihtsalt arusaamatu.

16:16 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Tänan! Jaa, täiesti õige, ISSN oli meil meeles ja see on siin olemas. Ei saa kõike nii kiiresti. Mis puudutab muid asjaolusid, autoriõigust ja toimetajaid, siis kõik see on kollektiivne, st Finantsinspektsiooni oma, ja me ei pane neid asju siia kirja. Trükikoja võiks võib-olla tõesti kirja panna, aga samas, miks me peaksime tegema reklaami mõnele trükikojale? Ärme tee reklaami! Me panime ISSN-i kirja ja see on siin olemas. Mis puudutab aruannet ennast, siis meil on igal aastal selleks allokeeritud üks ja seesama ressurss, me ei ole siia rohkem raha pannud, pigem oleme leidnud endale sobivamad koostööpartnerid. Siin oli vihje piltidele. Vaadake, me tahame näidata, et me oleme inimesed, me tegeleme küll numbrite ja muude sihukeste asjadega, aga lõppkokkuvõttes on need, kes nendega tegelevad, ju inimesed, neil on omad mured ja rõõmud jne. Sellepärast ongi see väljaanne selline.

16:17 Aseesimees Enn Eesmaa
Urmas Kruuse.

16:17 Urmas Kruuse
Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Ühe kolleegi küsimusele vastates te ütlesite, et Euroopas ei ole kombeks anda hinnangut, kes on panga asutaja, seetõttu teie sellesse situatsiooni ei sekku. Aga kas see, mis toimub Tallinnas ühistupangaga, on seotud sellega, mida te olete korduvalt öelnud, et vajaduse korral te teete ettekirjutuse, selleks et juhtkonda muudetaks? Kas see aura, mis kogu selle tegevuse ümber on, on seotud sellega? Küsimuse teine pool viitab hoiu-laenuühistutele, mille eesmärgid tunduvad olevat väga humaansed, aga kas nende varjus võimalikult teostatavad kiirlaenukontorid on ka teie huviobjektiks või mitte?

16:18 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Tänan! Eesti Ühistupank on tulundusühistu, kes taotles meilt krediidiasutuse tegevusluba, täpsemalt siis meie kaudu SSM-ilt. Eesti Ühistupangas on kõige suurem kapitaliosa Tallinna linnal. Me olime esitatud taotluse krediidiasutuse tegevusloa saamiseks sunnitud tagastama, kuna meil ei olnud võimalik saada Eesti Ühistupangalt kui taotlejalt kogu otsustamiseks vajalikku informatsiooni, mis on seaduses ette nähtud. Me ei saa jätta infot küsimata ja teha otsuseid lihtsalt lakke vaadates. Ka Euroopa Keskpank ei saa seda teha. See oli vastus esimesele küsimusele. Ühistupank ei olnudki veel jõudnud tegevpangaks saada.
Hoiu-laenuühistute teema, nagu ma ütlesin, vajab meie arvates natuke täpsemat käsitlemist. Meile tundub, et seal mingid riskid on. See on see, mida me praeguses faasis tahame öelda avalikkusele, teile ja meile olulistele partneritele. Kui meil on tekkinud hoiu-laenuühistutest natuke täpsem pilt, siis läheme edasi ja vaatame, kas neid tuleks reguleerida või mitte. Ühe asja ma siin ütleksin siiski ära. Seda ma ütlesin ka sellelsamal perepäeval inimestele, kes mind kuulasid ja kellel ei olnud sellest aimugi. Hoiu-laenuühistus olevaid hoiuseid Tagatisfond ei taga. Kui pankades olevaid hoiuseid tagab Tagatisfond 100 000 euro ulatuses, siis hoiu-laenuühistutes olevaid hoiuseid ta ei taga. Inimesed ei saa sellest aru. Nende arvates on need kõik ühed ja samad pangad. Hoiu-laenuühistud pakuvad tõesti head intressi. Loomulikult, tuluga kaasneb alati risk, tasuta lõunaid ei ole. Ma tahan öelda, et hoiu-laenuühistutes olevaid hoiuseid Tagatisfond ei taga. Ma arvan, et mingisugune n-ö aines lisaanalüüsiks, kas on vaja regulatsiooni või järelevalvet, on seal olemas, aga ma ei ütle siin praegu mingit lõplikku seisukohta, et jah, on vaja, või ei, ei ole vaja.

16:20 Aseesimees Enn Eesmaa
Erki Savisaar.

16:20 Erki Savisaar
Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Nagu te ka ise siit puldist ütlesite, te ei tea ühistulisest liikumisest mitte midagi. Teiega tuleb nõus olla, sest nii see tõesti ka välja paistab. Te olete öelnud, et te ei saanud ühistupanga taotlust läbi vaadata sellepärast, et ühe olulise osalusega osaniku tausta ei olnud võimalik kontrollida. Tallinna linna finantsvõimekuse taust on väga hea. See on rahvusvaheliselt hinnatud reitinguga A2. Sellist reitingut on vähestel omavalitsustel. Teiseks, ühistulises liikumises on

kõik liikmed võrdsed. Kui korteriühistus on 200 korterit ja üks korteriomanik kuldab oma korteri üle, siis see ei anna talle üldkoosolekul suuremat hääleõigust, tal on ikkagi üks hääl 200-st. Mille alusel te ütlete, et Tallinna hääl ühistupangas on kuidagi kaalukam kui ülejäänud 200 liikme hääl?

16:21 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Tänud! Ühistulisest liikumisest kui sellisest, ma julgen öelda, tean ma nii palju, kui palju ma tean sellest inimesena, ei rohkem ega vähem. Mis puudutab meie erialast finantsjärelevalvelist tegevust, siis juhin tähelepanu, et Eesti Krediidipanga suuromanik on tulundusühistu Coop ja ka ühe uue pensionifondivalitseja omanik on tulundusühistu Tuleva. Mis puudutab Eesti Ühistupanka, siis reeglid olulise osaluse omaja hindamiseks tulenevad Euroopa Liidu õigusest. Euroopa Liidu õigus – täpsemalt öeldes on see üks otsekohalduv määrus, ma selle numbrit kahjuks ei mäleta, pakun peast, et see on 468 /2013, aga ma võin eksida (ingliskeelne lühend on *CRR Capital Requirements Regulation*) – defineerib väga täpselt, üheselt mõistetavalt, mis on oluline osalus. Oluline osalus on selline, kus isikul on 10% hääleõigusest või alternatiivina 10% kapitalist. Miks on seal sätestatud 10% kapitalist? Ühistuid või ühistuna tegutsevaid krediidiasutusi on Euroopa Liidus mitmeid ja selle jaoks ongi see 10% kapitalist sinna kirja pandud. Miks on pandud kirja, et kapitalist, aga mitte ainult häältest? Vaadake, kui pank satub raskustesse, siis finantsjärelevalvajate reegel nr 1 on see, et raha küsitakse juurde suuromanikelt. See on üks põhjusi, miks alati vaadatakse siin neid, kellel on oluline osalus kapitali baasil.

16:23 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Urve Tiidus!

16:23 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud Finantsinspektsiooni juht! Tänases küsimustevoorus ja ka ettekandes te puudutasite rahapesu. Minu küsimus jätkab võib-olla küsimusi selle kõige skandaalsema rahapesujuhtumi kohta. Kui pikk on praegu see aeg, kui jõutakse võimalikule rahapesuprotsessile jälile? Kas te võite seda hinnata? Kui efektiivseks te hindate piiriülest koostööd rahapesujuhtumite ennetamisel ja avastamisel? Võib-olla peate midagi kordama, aga siiski oleks hea vastust kuulda.

16:24 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Suur tänu! Ma arvan, et see küsimus oleks õige esitada eelkõige õiguskaitseasutustele, sest rahapesu on konkreetne kuritegu, mis on karistusseadustikuga keelatud ja mille eest on karistusseadustikus ette nähtud karistus. Meie nende kuritegude avastamisega ei tegele. Ütlen veel kord, millega meie tegeleme: me tegeleme sellega, et pangad oleksid võimelised aru saama, et neile on saabunud, ütleme nii, selline hall raha, ja et nad saaksid sellest aru sellelsamal hetkel, kui see raha panka saabub, ning oleksid motiveeritud seda blokeerima. Nagu ma ütlesin, sellel rahal ei ole templit peal, et see on rahapesuraha. Aga kui mingisugusest maksuvabast piirkonnast tehakse väga suur ülekanne väga imelike selgitustega, siis võiks tekkida kahtlus.
Milline on see ajaline tsükkel? Meil on tavaliselt aastased tööplaanid. Loomulikult, kui meile tuleb kas partneritelt, turult või kolmandatelt allikatelt informatsiooni, et mõnes pangas võib olla suurenenud rahapesurisk, siis me reageerime operatiivsemalt. Koostööst rääkides ütlen niimoodi, et 2014 me tegime põhjaliku inventuuri oma majas, vaadates meie enda tegevust rahapesu tõkestamisel. Praeguseks me oleme korraliku koostöövõrgustiku üles ehitanud, meil on päris head suhted Eesti jõuametkondadega ning ka partneritega mõnes suuremas välisriigis. Infovahetus on usalduslik ja toimib. Nii et kui vaadata neid samme, mis me viimastel aastatel oleme astunud, siis minu arvates võib öelda, et me oleme võrreldes selle ajaga, mil need kahetsusväärsed asjad toimusid, aastatel 2011–2014, selles valdkonnas natukene teise kvaliteedi saavutanud. Tegelikult, miks me oleme saavutanud teise kvaliteedi? Sest siis me õppisime. 2014. aastal, kui mina võtsin üle Finantsinspektsiooni juhtimise, me saime aru, et riskid rahapesuvaldkonnas on Eestile liiga suured, ja me hakkasime kohe tööle.
2014. aasta uudised jõuavad praegu avalikkuse ette ja me räägime nendest juhtumitest. Kui te küsite mu käest, kas me praegu tegeleme rahapesu tõkestamisega, siis ma vastan, et jah, me tegeleme sellega iga päev.

16:26 Aseesimees Enn Eesmaa

Igor Gräzin.

16:26 Igor Gräzin
Austatud aruandja! Mina olen hirmus ühistupankade pooldaja. See ongi põhjus, miks ma arvan, et Tallinna ühistupank oleks väga raske hoop ühistupangandusele kui niisugusele ja pauk selle prestiižile. Te rääkisite sellest 10% kapitalist. Jah, ma saan sellest väga hästi aru. Aga kas te analüüsi tehes arvestate ka seda, kas ühistupanga lähedal või selle sees liiguvad kriminaalsed elemendid? Ma pean silmas seda, et näiteks Keskerakonda on kriminaalkorras karistatud ja ta kannab endiselt karistust, Keskerakond on öelnud, et nad väljuvad Eesti õigusruumist jne. Kas te mõnda sihukest fakti, et ühistupank on nagu kärbsepaber, mis tõmbab kriminaale ligi, ka vaatate?

16:27 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Tänan! Teil on alati sellised, ütleme, keerukad küsimused. Panga presidendile Hanssonile te esitasite ka sellise küsimuse, millele ta ei saanudki vastata. Mina pean ka nüüd natuke mõtlema, kuidas ma sellele küsimusele vastan. Üldiselt on olulise osa omajale esitatavad nõuded harmoneeritud – ma kordan seda juba mitmendat korda – Euroopa Liidu õiguse tasandil. Põhimõtteliselt võib need nõuded jagada mitmeks osaks. Esiteks, kui tugev on tema finantsseis. Teiseks, kuivõrd, ütleme, kogenud on ta finantsturul. Kolmandaks, milline on ta maine või reputatsioon. Selle viimase ploki seas hinnatakse ka kriminaalasju ja muid võimalikke minetusi, mis isikutel on olnud. Selle põhjal kujundatakse otsus, ütleme niimoodi. Aga veel kord: see otsus on mitmete asjaolude kogum. Ei ole nii, et kellelgi on kunagi olnud kriminaalasi ja nüüd on ta eluks ajaks ja aegade lõpuni süüdi. Ei ole nii, vaadatakse ka muid asjaolusid. Aga kindlasti on sellised asjad nagu kriminaalmenetlused või suisa süüdimõistvad otsused midagi sellist, mida hinnatakse ja kaalutakse sisuliselt, kui selleni jõutakse.

16:29 Aseesimees Enn Eesmaa
Henn Põlluaas.

16:29 Henn Põlluaas
Aitäh! Eesti pensionifondid on Euroopas ühed kõige väiksema tulukusega pensionifondid, aga nende halduskulud on, vastupidi, kõige suuremad. Kus siin see king võib pigistada ja kas Finantsinspektsioonil on mingisuguseid mehhanisme nende tendentside positiivses suunas mõjutamiseks?

16:29 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Tänan! Mida teeb Finantsinspektsioon pensionifondide järelevalve valdkonnas? Abstraktselt öeldes ta kontrollib seda, et pensionifondivalitsejad ja pensionifondid täidaksid seaduse nõudeid. Ehk siis tasude puhul me ei vaata mitte seda, et need oleksid ilmtingimata kõige madalamad või kõige kõrgemad, vaid me vaatame seda, et need ei oleks kõrgemad, kui on seaduses ette nähtud lagi. Vaatame pensionifondide valitsemistasude trende aastatel 2014, 2015 ja 2016. Me oleme näinud, et ühe kõva astme võrra allapoole liiguti aastatel 2014 ja 2015. Miks? Sellepärast, et regulatsioon suunas pensionifondivalitsejaid tasusid allapoole tooma. Ka aastatel 2015 ja 2016 oli märgata nende tasude allapoole liikumist. Siin toimivad juba rohkem turujõud, kuna turule on tulnud Tuleva pensionifond, mis on tutvustanud oluliselt väiksemaid tasusid, kui senini turul tavaks on olnud.
Te ütlesite, et tootlus on väike. Sellega on nii ja naa. Fondivalitsejad ise ütlevad, et see on n-ö statistiline kajastus sellest, mis juhtus finantskriisi ajal, kui hirmus palju oli investeeritud – ma ei tea, võib-olla ei ole ilus siit nii öelda, aga ma ütlen siiski – rämpsväärtpaberitesse, mis kõik tulid maha kanda. Sealt tuleneb see suhteliselt vähene tootlus. Sellest rämpsu investeerimisest on pangad oma õppetunni saanud. Me oleme kõik need juhtumid ükshaaval n-ö läbi rääkinud ja neile ammu sõnad peale lugenud. Nii et praegu on teise samba pensionifondide n-ö kogumisfaasis päris korralik kvaliteet, kui me räägime seaduse nõuetele vastamisest. Aga ülejäänuga on nii, et meil on väike ühiskond ja vähe inimesi. Seetõttu kipuvad asjad siin mõnikord olema natukene teise hinnaga kui mõnes suuremas ühiskonnas ja jurisdiktsioonis.

16:31 Aseesimees Enn Eesmaa
Märt Sults.

16:31 Märt Sults
Aitäh! Te ütlesite oma eelmises vastuses, et investeeriti rämpsväärtpaberitesse, mis tuli lihtsalt maha kanda. Selle lause taustal tahan ma küsida, kuidas teie ametkond defineerib rahapesu. Mis on Eestis rahapesu definitsioon, kust kohast hakkab pihta heatahtlik või kogemata investeerimine ning kust hakkab pihta teadlik, sihikindel tulude optimeerimine ja oma kasumi varjamine?

16:32 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler
Tänud! Ma olen hariduselt jurist ja tahaksin teile täpselt vastata, aga mul ei ole seaduseraamatut siin ees. Ma ei ole nii kiiresti võimeline ka seda leidma. Ma vastaksin hea meelega täpselt, milline on rahapesu definitsioon seaduses. Siin ma ütlesin selliselt, et rahapesu on kuritegelikult teenitud raha varjamine või muundamine legaalseks rahaks. Ma arvan, et põhimõtteliselt annab see edasi selle sisu, mis on rahapesu.

16:32 Aseesimees Enn Eesmaa
Finantsinspektsiooni juhatuse lugupeetud esimees, aitäh teile ettekande ja küsimustele vastamise eest! Kõigil Riigikogu liikmetel on sellisel puhul üks suuline küsimus. Küll aga avan läbirääkimised. Reformierakonna fraktsiooni nimel Urmas Kruuse.

16:33 Urmas Kruuse
Austatud juhataja! Head kolleegid! Selle jutu taustaks tahan öelda paar mõtet ja anda edasi palve Finantsinspektsioonile. Tõepoolest, kui me räägime inimeste raha paigutamisest eri institutsioonidesse, siis ma olen kindel, et me peame tegema kõik endast oleneva, et see raha oleks kaitstud, vaatamata sellele, kas seadusloome seda alati ka võimaldab. Samasuguse loogika kohaselt peame olema hästi tähelepanelikud selles, mismoodi me kasutame maksumaksja raha selliste institutsioonide loomiseks. Aga võttes sõnasabast kinni ka Inara Luigasel, tahan öelda, et kui hoiu-laenuühistute kontrolli on vaja suurendada, siis ei tohiks kindlasti juhtuda sellist asja, et see koormis, mis selle kontrolliga peale tuleb, nad lihtsalt ära lämmataks. Ma arvan, et see võimalus on olemas. Toon ühe näite maaelust. See puudutab väikelehmapidajaid, kelle müüdav piim on väikese koguse tõttu selgelt odavam kui suurtes ettevõtetes toodetud piim. Seal võib näha küll teatud tüüpi majandusloogikat ja adekvaatsust, aga kui me võimalusi ebaõiglaselt rakendame, siis võime lämmatada ka midagi olulist ühe väikese piirkonna jaoks, kus inimesed on vabatahtlikult kokku tulnud ja otsustanud vahendeid üksteisega jagada. See oli see, mida ma tahtsin Finantsinspektsioonile südamele panna, et nad peaksid seda meeles kogu järgneva menetluse ajal. Aitäh!

16:35 Aseesimees Enn Eesmaa
Rohkem kõnesoove ei ole. Finantsinspektsiooni 2016. aasta aastaaruanne on Riigikogus arutletud ja menetletud.

---

5. 16:35 Riigihangete seaduse eelnõu (204 SE) kolmas lugemine

16:35 Aseesimees Enn Eesmaa
Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud riigihangete seaduse eelnõu 204 kolmas lugemine. Kas fraktsioonid soovivad pidada läbirääkimisi? Palun, Arto Aas Reformierakonna fraktsiooni nimel!

16:35 Arto Aas
Austatud Riigikogu! Lubage kõigepealt meenutada, et uut riigihangete seadust on menetletud väga pikka aega. Vaatasin täna järele, täpselt kaks aastat tagasi saadeti eelnõu kooskõlastusringile ja täpselt aasta tagasi andsin ise valitsuse nimel selle eelnõu Riigikogule üle. Tahan Riigikogu nimel tänada juhtivmenetlejaid Maris Laurit ja Deniss Boroditši, kes on selle eelnõuga palju vaeva näinud.
See on oluline eelnõu, mille mõju Eesti riigile ja majandusele on väga suur. Me oleme ju sellises õiguslikus keskkonnas, kus enamik vahendeid tuleb hangete korras käiku lasta. Riigihanked loovad selleks olulise raamistiku. Ma arvan, et seaduse eesmärk on seaduse esimesel leheküljel väga hästi

sõnastatud. Eesmärk on tagada hankija rahaliste vahendite läbipaistev, otstarbekas ja säästlik kasutamine. See on seaduse eesmärk.
Paraku peab tunnistama, et valitsuse vahetus pani asjad natuke venima ja, mis veel hullem, päris lõpusirgel toimus üks oluline komistus. Jutt käib allhankijate lauskontrollist ehk viimasel hetkel seadusesse kirjutatud muudatusettepanekust, mis sunnib kontrollima allhankijate andmeid, kõikide inimeste nimesid ja, mis veel keerulisem, riik hakkab allhankijate ja peatöövõtjate vaidlusi ise lahendama. Mõelge näiteks Rail Balticu hankele. See ehitus võib kesta, ma ei tea, kaheksa aastat. Tõenäoliselt on seal üks peatöövõtja, aga sadu allhankijaid, tuhandeid töötajaid ja kümneid tuhandeid võimalusi vaidlusteks ning seda kõike peab hakkama nüüd hankija ise menetlema. On metsik risk, et bürokraatia suureneb, väga suure tõenäosusega kasvavad hankijate, st maksumaksjate kulud, see võib tähendada hangete venimist, aga kui hanked jäävad venima, siis see võib tähendada seda, et satub ohtu Euroopa Liidu vahendite kasutamine, sest rahastamisperiood saab otsa, ning tekivad veel muud võimalikud kulud ja mõjud. See puudutab miljardeid eurosid, väga suuri hankeid. Nagu seletuskiri ausalt ütleb, mõjude hinnang puudub. Me teame, et ehitusettevõtjad ise seda lahendust ei toeta, ka kaubandus-tööstuskoda sellist lahendust ja sõnastust ei toeta. Me ei saa tekitada uut, neljandat kohtutasandit. See on õiguslikult ebaselge ja see ei sobi ka puhtalt menetluslikult, sest kaks päeva enne teist lugemist sellise ettepaneku sissehääletamine ilma igasuguse kaasamiseta ja ilma mõjude analüüsita on hea õigusloome tava räme rikkumine. Ei ole mõtet teha suuri sõnu uuest poliitilisest kultuurist ja sellest, kuidas me arutame osapooltega ettepanekud läbi, kui me nii olulistes küsimustes lihtsalt huvigruppe ignoreerime. Komisjoni esimehel jäi hiljem veel õigust ja ülbust ülegi.
Paraku selle muudatusettepanekuga kukkus meepotti see tõrvatilk, mis selle kaua oodatud seaduseelnõu ära rikkus. Analüüsi ja mõjude hinnangut ei asenda see, kui me ütleme, et selle muudatusettepaneku jõustumise tähtaeg on aasta aega hiljem. See ei ole loogiline. Kui meil on nii kaua aega, siis me peaksime tegelikult asja enne läbi kaaluma ja alles siis, kui me oleme valmis ning saame aru, et meie soov on, et oleks aus konkurents ja allhankijad oleksid kaitstud – see on, ma usun, kõikide soov siin saalis –, tulebki seadusesse kirjutada selline tekst, mitte tooriklahendus. Kui me otsustame täna, et Emajõgi peaks teistpidi voolama, ja anname selle otsuse jõustumiseks lihtsalt aasta aega, siis see ei aita meid kuidagi, kui me ei tea, kuidas seda teha ja kas see on mõistlik. See ei ole loogiline asjade käik. Seetõttu, kuna viimasel hetkel tehti siin muudatused, mis ei ole läbi kaalutud ja mille mõjud on hindamata, siis on minul ja väga paljudel teistel raske täna selle eelnõu poolt hääletada. Aitäh!

16:40 Aseesimees Enn Eesmaa

Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel Krista Aru, palun!

16:40 Krista Aru

Härra juhataja! Austatud rahvaesindajad! Oma varasemas elus ma alati ütlesin, mõtlesin ja tegutsesin selle põhimõtte alusel, et riigihangete seadus on üks selline hea seadus, mis aitab ausat ja edukat ettevõtjat, sest ta loob sellise keskkonna, kus on võimalik ausalt konkureerida. Hankija peab olema tark, teadma, mida ta tahab, oskama määratleda oma soove ja kõiki neid kriteeriume, mille alusel ta saadud pakkumusi hindab.
Riigihangete seaduse eelnõu sisaldab palju positiivset. Kuigi Vabaerakond ühes Rektorite Nõukoguga soovitut ei saavutanud ja lihthange jäi sisse, natukene me siiski saavutasime ja lihthanke piirmäära tõsteti 30 000 eurole. Me saame väga hästi aru, miks lihthanget taheti säilitada: ikka raha ökonoomse kasutamise, läbipaistvuse, selguse ja aususe eesmärgil.
Selles eelnõus on veel palju head. Mulle meeldivad väga hanke korra sätestamise selgus, pakkumuste lahtikirjutamine, hankija tegevuste kirjeldus. Kuid nagu Arto Aas siin ütles, on selle seaduseelnõu kõige nõrgemad ja halvemad küljed kahjuks sellised, mis panevad hankijale suure halduskoormuse ja panevad ta olukorda, kus ta peab hakkama hindama kõikide alltöövõtja tehtud tööde kvaliteeti. Vabandust, kuid selline lähenemine ei ole demokraatlikule õigusriigile omane ega sellele riigile mitte kuidagi ka hea. Me peame ikkagi lähtuma sellest, et me usaldame ka peatöövõtjat. Me ei saa lähtuda sellest, et peatöövõtja on kindlasti suli või pätt, kes ei taha alltöövõtjale selle tehtud töö eest maksta. Kes siis seda hindama hakkab? Hankija ehk riigiasutuse juht hakkab hindama, kas alltöövõtja on teinud oma tööd korralikult. See on absurdne olukord, rääkimata sellest, et hankija halduskoormuse kasv on peaaegu kirjeldamatult suur.
Teine asi, mis on ka väga suure halduskoormusega, on muidugi kõikide edukaks tunnistatud

pakkumuste hindamine. Sotsiaalpoliitiliselt on kindlasti oma positiivne roll sellel, kui hinnatakse edukaks saanud pakkumuse õiglast hinda ning kontrollitakse, kas ettevõte maksab õiglast töötasu ja kas maksud on makstud. Aga selleks kõigeks peab valmis olema. Seda ei saa hakata nõudma hankijalt, sest see tähendaks, et ka väikeses asutuses tuleb kindlasti tööle võtta oma hankespetsialistid.
Nii et kõige selle ilusa ja hea kõrval, mis seaduseelnõus on, on siia viimasel hetkel ilma analüüsita ja ilma arusaamiseta sellest, mida tähendab sellise korra kehtestamine Euroopa Liidu raha kasutamisele, kirjutatud mitu tingimust, mida kahjuks ei saa toetada. Rääkimata sellest, et me tahame võtta vastu seaduse, millel on neli erinevat kehtima hakkamise aega. See on halenaljakas. Hea asi on kahe suure tõrvatilgaga lihtsalt ära rikutud. Vabaerakond sellisel kujul eelnõu toetada kahjuks ei saa. Aitäh!

16:45 Aseesimees Enn Eesmaa
Aivar Kokk Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel.

16:45 Aivar Kokk
Hea juhataja! Head kolleegid! Kuulates eelkõnelejate juttu, tekkis mul imelik tunne. Viimastel päevadel oleme ajakirjandusest teada saanud, kes on Eesti riigis kõige kõrgema palgaga asutusejuhid. Need on juhuslikult riigiettevõtete juhid. Nüüd me aga räägime, et riigiettevõtete juhid, kes saavad kaks korda rohkem palka kui enamik Riigikogu liikmeid, ei tohiks tööd teha. See tekitab väga imeliku tunde. Tundub, et seda räägivad need inimesed, kes ei ole ühtegi päeva ettevõtluses töötanud ja arvavad seetõttu, et tellija ei peaks teadma, kes tema objektil töötab, või tellija ei peaks teadma, et peatöövõtja läks oma madala pakkumisega pankrotti ja jättis alltöövõtjatele kogu raha maksmata ning inimesed, kes nende alltöövõtjate juures töötasid, jäid palgast ilma. Ma võin tuua ühe lihtsa näite. Riigi aktsiaselts ehitas mõni aasta tagasi Jõgeval ühte Kaitseliidule mõeldud ladu. Peatöövõtja oli riigi aktsiaselts ja alltöövõttu tegid sellised ettevõtted, põhimõtteliselt riiulifirmad, kes oma inimestele, kes olid kas Jõgeva inimesed või pärit Peipsi äärest Mustveest, ei maksnud kuude viisi mitte ühtegi senti. Kui selle murega pöörduti tellija poole, siis ta ütles, et see pole tema mure, see on peatöövõtja mure. Sõbrad, lugege seda seaduse punkti kolm korda, siis minge jooge tass kohvi ja lugege veel korra. Seal on kirjas väga lihtsalt: peatöövõtja teatab tellijale, kes on alltöövõtjad. See on kehtinud aastaid ja ma arvan, et omavalitsusjuhid mäletavad seda väga hästi. Niisugune seadus on kogu aeg kehtinud, vahepeal on püksirihma lihtsalt lõdvemaks lastud ja see kohustus ära võetud.
Asja teine pool on see, et kui peatöövõtja on esitanud tellijale arve ja tellija on järelevalvajale öelnud, et töö on valmis, siis tekib küsimus, miks alltöövõtja ei peaks seda raha kätte saama. Kirja on pandud lihtsalt klausel, et kui tööd on akteeritud ja tellija on peatöövõtjale raha ära maksnud, aga alltöövõtja pole oma raha kätte saanud, siis on alltöövõtjal õigus pöörduda tellija poole ja küsida, kas see raha on ikka peatöövõtjale makstud. Sealt edasi tekib see võimalus, et tellijal on õigus ka peatöövõtjat natukene pigistada.
Täna rääkisin tööstuskoja tegevjuhiga. Seda probleemi ei näe ta sellisena, nagu täna siin saalis nähakse. Ma saan aru, et kahe riigiasutuse juhil on probleem, Riigi Kinnisvara AS-i ja Maanteeameti juhil. Ma arvan, et selle palga eest, mis nad saavad, peavadki nad natuke rohkem tööd tegema ja peavadki jälgima, et see raha, mida riik nende objektide ehitamiseks eraldab, oleks mõistlikult kasutatud. Paljud ettepanekud ja tingimused, mis on eelnõusse sisse kirjutatud, on tegelikult suurte ehitusettevõtjate esitatud, kes soovivad, et järjekordselt ei tekiks selliseid Facio tüüpi ettevõtteid, mis kasutavad ära võimalust, et madalat hinda pakkudes võib hanke võita, siis aga jätta maksud maksmata ja alltöövõtjatele raha maksmata. Aitäh!

16:49 Aseesimees Enn Eesmaa
Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu 204 lõpphääletusele. Umbes kahe minuti pärast seda teemegi.
Austatud Riigikogu, kuna eelnõu 204 seadusena vastuvõtmiseks on vaja Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis teeme palun kohaloleku kontrolli!
Kohaloleku kontroll
Kohal on 66 Riigikogu liiget, puudub 35.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud riigihangete seaduse eelnõu 204.

Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Poolt hääletas 49 Riigikogu liiget, vastu oli 4 ja erapooletuks jäi 1. Eelnõu 204 ei leidnud toetust.

---

6. 16:53 Raudteeseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (398 SE) kolmas lugemine

16:53 Aseesimees Enn Eesmaa
Järgmine päevakorrapunkt on majanduskomisjoni algatatud raudteeseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 398 kolmas lugemine. Kas fraktsioonid on nõus alustama läbirääkimisi? Seda soovi ... Siiski. Priit Sibul, kas teil on protseduuriline küsimus?

16:54 Priit Sibul
Ei ole. Vabandust!

16:54 Aseesimees Enn Eesmaa
Te nõjatusite lihtsalt. Hüva! Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu 398 lõpphääletusele. Asume seda ette valmistama.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele majanduskomisjoni algatatud raudteeseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 398. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Poolt hääletas 68 ja vastu 6 Riigikogu liiget, hääletusel ei osalenud 2 rahvasaadikut. Eelnõu 398 on seadusena vastu võetud.

---

7. 16:56 Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjatest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu (437 OE) esimene lugemine

16:56 Aseesimees Enn Eesmaa
Järgmine päevakorrapunkt on kultuurikomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjatest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu 437 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnepulti kultuurikomisjoni esimehe Aadu Musta!

16:57 Aadu Must
Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Kultuurikomisjon on tõepoolest esitanud Riigikogu täiskogule Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjatest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu. Asi on selles, et seaduse kohaselt koosneb Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu parlamendifraktsioonide esindajatest ja kuna fraktsioone on praegu palju, siis on ka poliitikutest liikmeid seal suhteliselt palju, kuus, ja peale selle nimetatakse nõukokku Riigikogu kultuurikomisjoni ettepanekul ka asjatundjatest liikmed. 6. mail lõpevad kolme Eesti Rahvusringhäälingu nõukogusse kuuluva valdkonna asjatundja, Mart Luige, Rain Tamme ja Agu Uudelepa volitused. On veel üks ekspert, Pille Pruulmann-Vengerfeldt, kes astus ametisse hiljem ja ka tema volitused lõpevad hiljem, 2020. aasta 5. mail. Seetõttu tuleb meil täna nimetada ametisse kolm asjatundjat.
Kultuurikomisjonile laekus vabanevatele kohtadele kandideerimiseks 11 sooviavaldust. Komisjonis toimus lõpphääletus 11. aprillil. Toimus salajane hääletus, mille esimeses voorus osutus valituks üks kandidaat, ja oli vaja veel teist vooru, et saaks nimetada kõik kolm kandidaati. Meile esitati kõik vajalikud dokumendid ja loetelu, millistele tingimustele eksperdid peavad vastama ja mida nad ei tohi endast kujutada. Kõiki neid arvestati. Mõne kohta küsisime ka juriidilist eksperdihinnangut, aga kõik 11 kandidaati kvalifitseerusid. Lõppkokkuvõttes kinnitas kultuurikomisjon oma otsuse konsensuslikult. Nendeks isikuteks, kes on esitatud ekspertliikmeteks, on Paavo Nõgene, Agu Uudelepp ja Rein

Veidemann. Nad on kõik andnud kirjaliku nõusoleku. Seetõttu ongi kultuurikomisjonil ettepanek võtta täna vastu otsus, mis kinnitaks rahvusringhäälingu nõukogu liikmeteks Paavo Nõgese, Agu Uudelepa ja Rein Veidemanni. Aitäh!

16:59 Aseesimees Enn Eesmaa
Selle päevakorrapunkti arutelul on igal Riigikogu liikmel võimalik esitada üks suuline küsimus. Esimesena küsib Andres Ammas. Palun!

17:00 Andres Ammas
Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav ettekandja! Mõni aeg tagasi tegi Riigikontroll oma auditis ettepanekuid rahvusringhäälingu asjus. Üks neist kõlas nii, et rahvusringhäälingu nõukogu valimised peaksid olema läbipaistvamad. Kas nüüd toimus see protsess läbipaistvamalt ja igati Riigikontrolli soovitatud põhimõtete kohaselt?

17:00 Aadu Must
Aitäh väga hea küsimuse eest! Kuna see on tõsine teema, siis ma komisjoni esimehena konsulteerisin ka Riigikontrolliga ja küsisin, mis on nende arvamus. Tõsi, öeldi, et see arvamus on muidugi laiem, see ei käi ainult ekspertide valimise kohta. Võib-olla on üleüldse juttu disproportsioonist, sest vaata, kui palju on seal poliitikuid ja kui vähe eksperte. Nii et kõike seda, mis selles Riigikontrolli arvamuses oli, ei olnud nendel valimistel võimalik realiseerida. Riigikontroll ei öelnud, et valige seda või teist või kolmandat. Jumal hoidku selle eest! Küll aga, kuna minu konkreetne küsimus neile oli, kas ministeeriumi kantsler võiks sobida või mitte, nad oma vastuses näitasid, mis on selle valiku head küljed, kuidas Eesti seaduste järgi mitmel juhul nõukogudes ongi *ex officio* juba valitsuse esindajad sees, mis on selle plussid. Nimetati ka seda, kus võiks tekkida huvide konflikt vms, nagu te viitasite. Riigikontroll oli poliitiliselt korrektne, nad ei surunud peale oma arvamust, kuid muu hulgas osutasid nendele Riigikontrolli eksperdiarvamustele, kus leitakse, et praktilises töös oleks otstarbekas tihedam koostöö ministeeriumiga. Selles mõttes julgen ma teile seda nii interpreteerida: otsus oli pigem see, et praegusel juhul on kantsleri valituks osutumine kooskõlas üldise huviga.

17:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Viktoria Ladõnskaja!

17:02 Viktoria Ladõnskaja
Minu järgmine küsimus on seotud teie eelmise vastusega, aga ma tahan väga täpset vastust. Konkursid on alati rasked, kandidaatide hulgas on alati neid, kellel on poolehoidjaid, on ka neid, kellel on vastaseid, on neid, keda arvatakse suuremaks eksperdiks, ja neid, keda väiksemaks. Need on alati vaidluskohad, te seda teate. Aga on olemas ka minu arvates *must-be*-reegel. Kõrget täitevvõimu ametnikku, kes on samal ajal rahvusringhäälingut kureeriva ministeeriumi juhtkonna liige, ei ole korrektne määrata rahvusringhäälingu nõukokku, mis peab olema tasakaalustatud organ. Seetõttu tundub mulle, et Kultuuriministeeriumi kantsler Paavo Nõgene peaks olema oma praeguse positsiooni tõttu – mitte oma isiksuse tõttu – välistatud. Kas teie ei näe, et siin on olemas selge huvide konflikt?

17:03 Aadu Must
Ma pean osaliselt kordama seda vastust, mille ma andsin esimesele küsimusele. Tõepoolest, see oli küsimus, mida komisjoni mitmed liikmed, teiste hulgas lugupeetud Viktoria, tõstatasid juba eelnevatel aruteludel. Seda, kas Paavo Nõgene võiks olla sobilik, arutati väga põhjalikult ja tulemus oli ka päris ettearvamatu. Peale just sellele probleemile keskendumist jäi Paavo Nõgesel saamata ainult üks hääl, ta ei saanud mitte vastuhäält, vaid ühelt inimeselt jäi tal hääl saamata. Hääletamised on salajased, aga see, kuidas nüüd öelda, uksest väljujate küsitlus, mis ei ole ametlik, viitas sellele, et ainsana jättis hääle andmata üks koalitsiooni liikmetest.

17:04 Aseesimees Taavi Rõivas
Külliki Kübarsepp.

17:04 Külliki Kübarsepp
Aitäh, hea aseesimees! Hea komisjoni esindaja! Te ütlesite oma esimeses vastuses, et kantsleri kasuks räägib see, et on vaja tihedamat koostööd Kultuuriministeeriumiga. Millised on siiani olnud ERR-i nõukogu tegevuse puudujäägid, et ei ole suudetud tagada piisavat koostööd Kultuuriministeeriumiga?

17:04 Aadu Must
Iga piisavus on ju suhteline, kui piisav või mittepiisav miski on. Arvamus, mille ma noppisin tegelikult Riigikontrolli aktist, oli selline – kui öelda n-ö maarahva keeles, mitte pikkade ja keeruliste terminitega –, et kohati läks infojuhe liiga pikaks.

17:05 Aseesimees Taavi Rõivas
Jaak Madison.

17:05 Jaak Madison
Aitäh, austatud Riigikogu aseesimees! Hea ettekandja! Ma jätkan hea kolleegi Viktoria küsimust. Ma mäletan ta küsimuse algust, ta palus vastata konkreetselt ja lühidalt. Tema küsimus oli, kas teie näete – teie, mitte komisjon, st kas teie komisjoni esimehena näete – võimalikku huvide konflikti, kui täitevvõimu esindaja – Kultuuriministeeriumi kantsler seda kahtlemata on – võib tekitada konflikti ametikohal, mis peab olema tasakaalustatud ja neutraalne. Ta ei küsinud seda, milline oli hääletustulemus komisjonis. Ta ei küsinud, milline oli debati, arutelu või keskustelu sisu. Kas teie, lugupeetud komisjoni esimees, näete võimalikku huvide konflikti, mis võib selle otsuse tõttu tekkida?

17:05 Aadu Must
Ma ei tea, kui lühidalt ma peaksin vastama. Ma teen sissejuhatuse, siis vastan hästi lühidalt ja seejärel teen ka kokkuvõtte, eks ole, siis on eriti metoodiline. Aga ma ütlen, et ma ei näe seal ohtlikku konflikti. (Elevus saalis.)

17:06 Aseesimees Taavi Rõivas
Monika Haukanõmm.

17:06 Monika Haukanõmm
Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma vaatan neid nimesid. Eelmisest kolmest nn eksperdist kahte võiks vist nimetada finantsekspertideks, kes on suutelised ka finantse lugema. Nüüd me määrame kolm uut eksperti. Ma soovingi teada, kes nendest kolmest täidaks rahvusringhäälingu nõukogus just finantseksperdi rolli.

17:06 Aadu Must
Sisemine tööjaotus on juba nõukogu enda ülesanne. Komisjon valis olemasolevatest võimalikest variantidest hääletajate arvates parimad variandid. Kui te peate silmas seda, et igal nõukogu liikmel võiks konkreetne silt juures olla, siis võib öelda, et vahel on seda proovitud teha, aga eelmises koosseisus see silt päris täpselt sisule loomulikult ei vastanud. Mõned asjad on suhtelised.

17:07 Aseesimees Taavi Rõivas
Madis Milling.

17:07 Madis Milling
Suur tänu, härra Riigikogu aseesimees! Austatud komisjoni esimees! Ma haarasin kinni teie imetabasest lausest, et te ei näe ohtlikku konflikti. Äkki te defineerite ära, mis on ohtliku ja ohutu konflikti vahe?

17:07 Aadu Must
Asi on selles, et kuni me ei ole kalmistul, oleme elusad ja räägime, siis on meil alati erinevaid arvamusi. Vaat kui sa oled kalmistul ja suu on mulda täis, siis diskussiooni enam ei ole. Nii on ka meil, eks ole. Igas

diskussioonis on vähemalt teoreetiliselt sees konflikti element, sest muidu ei olekski diskussiooni, vaid oleks monoloog või paremal juhul duett, kus ei ole konflikti ning mõlemad laulavad ühte ja sama laulu. On ju nii?

17:08 Aseesimees Taavi Rõivas
Henn Põlluaas.

17:08 Henn Põlluaas
Aitäh! Jätkan sedasama teemat, aga natuke teise külje pealt. Ma ei küsi, milline on ohtlik konflikt. Aga ma küsin, milline on sellisel juhul võimude lahususe printsiibi rikkumine. Kas te selles näete ohtu?

17:08 Aadu Must
Oma sissejuhatavas sõnavõtus pidin ma rääkima sellest, mis toimus komisjonis, aga võib-olla oleks olnud päris huvitav rääkida sellest, mis toimus komisjoni ümber. Vesteldes kolleegidega oli huvitav kuulda, et kõik komisjoni liikmed muutusid selle valimisprotseduuri ajal üllatavalt populaarseks. Neile tuli palju kirju ja pöördumisi umbes sellises stiilis: "Oi, ma ei taha mõjutada, aga ...". Neid oli tõepoolest väga erinevaid. Tahan öelda ka seda, et eelnevalt oli võimalus vestelda ka kõigi parlamendipoliitikutena rahvusringhäälingu nõukokku delegeeritud inimestega. Me proovisime kuulata erinevaid arvamusi. Julgen öelda veel seda, et kõikide ringhäälingunõukogu praeguste liikmete arvamused nende kandidaatide kohta enam-vähem kattusid, mõne isiku puhul oli lahkhelisid.
Mis puutub sellesse, et kas konflikt või mitte, siis suur osa kriitikast ei tulnud ühest suunast. Ma püüan parafraseerida üldtuntud võrdlust. Vahel öeldakse, et ei ole tähtis, mis värvi on kass, peaasi on, et ta hiiri püüab. Kriitika oli valdavalt selles suunas, et ei ole tähtis, kas kass hiiri püüab, vaid tähtis on see, mis värvi ta on.

17:10 Aseesimees Taavi Rõivas
Barbi Pilvre.

17:10 Barbi Pilvre
Kandidaatide hulgas olid ka Tallinna Ülikooli Balti filmi- ja meediakooli eksperdid Indrek Ibrus ja Andres Jõesaar. Kas ei arutatud valdkonnast laiemat pilti omavate meediaekspertide kaasamist?

17:10 Aadu Must
Tegelikult on põhiline rõhutada ühte: mitte ühegi kandidaadi kohta komisjon ei öelnud, et ta ei ole hea inimene. Vabandust, hea spetsialist! Kui hea inimene keegi on, seda me ei arutanud. Küsimuse all olid isegi sellised perifeersed omadused, mida vahel tuleb võtta ülima tõsidusega, aga ekspertide puhul võib-olla alati ei pea arvestama. Seda, kas keegi on Tallinnast või Tartust, õnneks seekord ei arutatud. Küll aga tuli episoodiliselt kõne alla küsimus, et valitud on ainult meesterahvad, aga kas ei peaks ka soolist võrdõiguslikkust vaatama. Tuleb välja, et õnneks on ringhäälingunõukogus asjad normaalsed, seal on juba varem hoolitsetud selle eest, et tasakaal oleks olemas. Nii et kõike arvestati. Ka Indrek Ibrus oli väga tõsiselt võetav kandidaat, kuigi ta ise vahepeal ütles, et ta teab tulemust juba ette, ja oli seetõttu valmis oma kandidatuuri tagasi võtma. Meie ei teadnud tulemust ette. Nii lihtne see oligi.

17:11 Aseesimees Taavi Rõivas
Peeter Ernits.

17:11 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! Natukene meediaga kokku puutununa tahan ka küsida. Agu Uudelepa ja Rein Veidemanni puhul ei teki mul küsimust, kas nad ikka on meediaasjatundjad. Küll aga tekitab küsimusi Paavo Nõgene, kes on kõrge ametnik. Aga küsimus on pigem selles, kas nüüd hakkab ringhäälingunõukogus olema kaks Reformierakonna inimest ja kõik ülejäänud erakonnad peavad leppima ühega? On see nii või?

17:12 Aadu Must

Tunnistan ausalt, et komisjoni esimehena oleksin ma võib-olla võinud pöörduda ka Paavo Nõgese poole ja öelda, et olgu hea ja andku allkiri, et ta astub ühest või teisest erakonnast välja. Sellist juttu ei olnud. Seda, et ta ei esinda erakonnapoliitikat, on ta küll, tõsi, kätt piiblile panemata, vandunud, ta on lubanud olla spetsialist. Meest sõnast!

17:12 Aseesimees Taavi Rõivas
Tiina Kangro.

17:12 Tiina Kangro
Aitäh! Olles väga pikalt töötanud rahvusringhäälingus ja selle eelkäijas Eesti Televisioonis ning olles olnud selle organisatsiooni juhtimise juures, ka just nendel aastatel, mil toimus üleminek nõukogulikust propagandaasutusest avalik-õiguslikuks organisatsiooniks, mida me EBU-ga koostöös väga põhjalikult ette valmistasime, olen ma samuti seisukohal, et on halb valik mängida sellise kuvandiga, nagu spetsialisti kategooriasse läheks inimene, kes on väga lähedal poliitikale ja täitevvõimule. Aga küsimus teile on järgmine. Kas te selles kontekstis, et aastaid on hõljunud õhus igasugused spekulatsioonid, missuguse poliitilise võimu mõju all on rahvusringhääling, kes peaks olema sõltumatu, ei näinud valikut Paavo Nõgese kasuks tehes ohtu, et see ei lase välja kujuneda tõelisel avalik-õiguslikul organisatsioonil, mille vastu oleks usaldus ka avalikkusel?

17:14 Aadu Must
Aitäh! (Kõrgel ja kähedal toonil.) Vabandust, mind ei erutanud mitte küsimus, vaid ma olen veidi külmetunud, kui keegi hääle pärast imestas. Tahtsin öelda, et komisjoni liikmed on tõepoolest eri fraktsioonidest pärit. Paavo Nõgese kandidatuuri arutati kõige põhjalikumalt ja lugu lõppes sellega, et kõik pidid hääletama salajasel hääletusel ja oma seisukohta väljendama. Mulle on tulnud terve hulk kirju, kus toredasti küsitakse, kas me ei saaks oma otsust veel ruttu ära muuta. Ei, me ei saa oma otsust ruttu ära muuta, aga iga Riigikogu liige teeb oma südametunnistuse põhjal valiku, kas tema arvates on esitatud eelnõu olemasolevaist parim või ei sobi selle poolt mitte hääletada. Seda, et Paavo Nõgene on suurte kogemustega mänedžer, toonitati korduvalt. Nii et mõelge, analüüsige ning tehke oma aus ja õiglane valik.

17:15 Aseesimees Taavi Rõivas
Rohkem küsimusi ei ole. Suur aitäh ettekandjale! Nüüd on fraktsioonide esindajatel võimalus pidada läbirääkimisi. Avan läbirääkimised ja palun esimesena kõnetooli Martin Helme Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel. Kolm minutit lisaaega.

17:15 Martin Helme
Härra asespiiker! Lugupeetud kolleegid! Hea kolleeg Aadu Must ütles, et nendel inimestel, kelle sobivuse üle me hääletama hakkame, ei ole silti juures. Mina jään eriarvamusele. Minu meelest on kolmel inimesel silt juures: ühel on Keskerakonna silt, ühel on IRL-i silt ja ühel on sotsiaaldemokraatide silt. Oli küsimus, et milline silt kellelgi neist on. Minu meelest on avalik saladus, et koalitsioonierakonnad otsustasid, et iga erakond saab nimetada sinna ühe endale meelepärase inimese, Keskerakonna arvates oli see Veidemann, IRL-i arvates Agu Uudelepp ja sotsiaaldemokraadid esitasid Nõgese.
Mul ei ole ühegagi nendest otsest probleemi. Uudelepp on praegugi nõukogu liige ja lausa nõukogu esimees, Veidemann on seal varem olnud ja ma ei kahtle ka selles, et Paavo Nõgene on selle valdkonna hea tundja ning toob nõukogusse ekspertiisivõimekust juurde. Minu arvates on aga tõsine probleem kogu selle protsessiga kultuurikomisjonis, kui on toimunud ERR-i nõukogu uute liikmete väljavalimine. Ma alustan sellest, et kultuurikomisjon on üks neist komisjonidest, kus meil väikese fraktsioonina ei ole esindajat. Üldiselt, nii olen mina kahe aasta jooksul Riigikogus olles asjadest aru saanud, on kena tava, et sellistel puhkudel antakse fraktsioonile teada ja küsitakse arvamust. Tõsi, kui ma ise initsiatiivi üles näitasin ja komisjoni esimehega väljaspool ametlikku formaati rääkisin, siis sai nendel teemadel ka mingisugust arvamust avaldada, aga minu meelest on see protsess vastupidine sellele uuele poliitikale, mida meile valitsuse vahetudes lubati. Ehk siis, täpselt nii, nagu ka varasematel aastatel, jagatakse ERR-i

nõukogus kohti lihtsalt poliitilise eelistuse alusel. Kogu see jutt ekspertiisist, heast tasemest või taustast, mis sinna juurde käib, on lihtsalt sooja õhu võngutamine. See ei ole kooskõlas Eesti Rahvusringhäälingu seaduse mõttega. Meie fraktsioon ei saa seda otsuse eelnõu toetada. Aitäh!

17:18 Aseesimees Taavi Rõivas

Rohkem kõnesoove ei ole. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 117 lõike 2 järgi ei saanud selle eelnõu kohta muudatusettepanekuid esitada. Me asume nüüd lõpphääletuse ettevalmistamise juurde. Austatud Riigikogu! Juhtivkomisjon, kes on selle eelnõu meile esitanud, on teinud ettepaneku panna eelnõu 437 lõpphääletusele. Panengi hääletusele kultuurikomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjatest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu 437. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 57 Riigikogu liiget, vastu oli 11 ja erapooletuks jäi 5. Eelnõu 437 on otsusena vastu võetud.

---

8. 17:22 Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (397 SE) teine lugemine

17:22 Aseesimees Taavi Rõivas

Meie tänane kaheksas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnaseadustiku üldosa seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 397 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Terje Trei.

17:22 Terje Trei

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine siin saalis toimus 22. märtsil. Tuletan korraks meelde eelnõu sisu. (Juhataja helistab kella.) Seadusmuudatused on vajalikud keskkonnaotsuste infosüsteemi KOTKAS asutamiseks, mis koondab ühte infosüsteemi keskkonnalubadega seotud taotlused, nende menetluse ja juba väljaantud load.

17:23 Aseesimees Taavi Rõivas

Head kolleegid, ma palun anda ettekandjale võimalus seda punkti ette kanda!

17:23 Terje Trei

See muudab keskkonnalubade väljastamisega seotud seire ja aastaaruandluse lihtsamaks, samuti lihtsustab andmete säilitamist, kasutamist ja kättesaadavust.
Esimene lugemine lõpetati ja muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 5. aprill kell 16. Nimetatud tähtajaks Riigikogu fraktsioonid ja komisjonid ettepanekuid ei esitanud, siiski laekus komisjonile eelnõu algatajalt ehk Keskkonnaministeeriumilt 14 muudatusettepanekut ja komisjon ise otsustas korrigeerida eelnõu pealkirja. Esitatud 14 muudatusettepanekut arutati komisjonis (kas neid ettepanekutena vormistada või mitte) 4. ja 10. aprillil. Osalesid Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna juhataja Eda Pärtel, Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse osakonna nõunik Aivi Aolaid ja Keskkonnaameti peajurist Lüüli Junti. Eda Pärtel andis ülevaate Keskkonnaministeeriumi ettepanekutest eelnõu muutmiseks. Peamised muudatused üldosas tulenevad uute eriosade valmimisest ja rakendamisest. Enamik ettepanekuid puudutavad keskkonnaloamenetlust. 4. aprilli istungil vaadati läbi ja kiideti üksmeelselt heaks neli muudatusettepanekut. Komisjoni liikmetele jäid mitmed muudatusettepanekud siiski segaseks ja otsustati arutelu jätkata järgmisel istungil.
10. aprilli istungil jätkati ettepanekute läbivaatamist. Alustati vaidlusi tekitanud ettepanekust. Eda Pärtel selgitas ettepanekut täiendada § 4 lõiget 3 punktiga 21, mille kohaselt tuleks keskkonnaloataotlusele lisada garantiikiri, milles loa taotleja garanteerib keskkonnaloa andmise menetlusega seotud teadete ajalehes avaldamise kulude tasumise. Keskkonnakomisjon ettepanekuga ei nõustunud ja seetõttu otsustati komisjoni muudatusettepanekut mitte vormistada. Ülejäänud kümne muudatusettepaneku juures suuri erimeelsusi ei olnud. Nii on täna muudatusettepanekute loetelus 14 ettepanekut.

Annan teile ülevaate ka menetlusotsustest. 4. aprillil hääletati muudatusettepanekuid ja otsustati arutelu komisjonis jätkata 10. aprillil. 10. aprillil otsustati konsensusega, et eelnõu koos parandusettepanekutega saadetakse saali teisele lugemisele, tehakse ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis on meil ettepanek võtta eelnõu kolmas lugemine Riigikogu täiskogu päevakorda ja panna eelnõu lõpphääletusele. Kuna komisjonis tehtud kuupäevalised otsused vajasid ettekandja lähetuse tõttu korrigeerimist, siis olgu siin nimetatud juhatuse määratud kuupäev kolmanda lugemise toimumiseks, see on 10. mai 2017. Tänan tähelepanu eest!

17:26 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh ettekandjale! Teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad või teised Riigikogu liikmed soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, asume muudatusettepanekuid läbi vaatama. Nii nagu ettekandja ütles, on 14 muudatusettepanekut, need kõik on esitanud keskkonnakomisjon. Etteruttavalt võib öelda, et juhtivkomisjon on kõiki neid arvestanud. Nii nagu kord ette näeb, käime need ükshaaval läbi. Esimese muudatusettepaneku esitaja on keskkonnakomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Teise muudatusettepaneku esitaja on keskkonnakomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Kolmanda muudatusettepaneku esitaja on keskkonnakomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Neljanda muudatusettepaneku esitaja on keskkonnakomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Viienda muudatusettepaneku esitaja on keskkonnakomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Kuuenda muudatusettepaneku esitaja on keskkonnakomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Seitsmenda muudatusettepaneku esitaja on keskkonnakomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Kaheksanda muudatusettepaneku esitaja on keskkonnakomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Üheksanda muudatusettepaneku esitaja on keskkonnakomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Kümnenda muudatusettepaneku esitaja on keskkonnakomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. 11. muudatusettepaneku on esitanud keskkonnakomisjon ja juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult.
12. muudatusettepaneku on esitanud keskkonnakomisjon ja juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. 13. muudatusettepaneku on esitanud keskkonnakomisjon ja juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Ka 14. ettepaneku, ühtlasi viimase muudatusettepaneku on esitanud keskkonnakomisjon ja juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 397 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

---

9. 17:28 Konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (386 SE) teine lugemine

17:29 Aseesimees Taavi Rõivas

Üheksas päevakorrapunkt, head kolleegid, on Vabariigi Valitsuse algatatud konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 386 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Märt Sultsi!

17:29 Märt Sults

Hea aseesimees! Kolleegid! Läheme konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teise lugemise juurde. Menetlust esimese ja teise lugemise vahel juhtis komisjonis esimees, ma räägin sellest, mida me oleme teinud. Eelnõu algatas Vabariigi Valitsus s.a 6. veebruaril. Esimene lugemine toimus 22. märtsil, muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 5. aprillil kell 17. Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega teised komisjonid muudatusettepanekuid ei esitanud. Majanduskomisjon valmistas eelnõu teiseks lugemiseks ette 19. aprillil, just menetlustoiminguid arutati 19. aprillil. Juhtivkomisjonile eelnõu kohta arvamusi ega seisukohti ei esitatud ja komisjonil endal ka muudatusettepanekuid ei olnud. Eelnõu teksti on kahe lugemise vahel keeleliselt toimetatud ja eelnõus on tehtud keelelisi muudatusi, mis ühelgi juhul ei muuda eelnõu sisu ega vormi.
Juhtivkomisjoni menetlusotsused olid järgmised. Majanduskomisjon otsustas saata eelnõu teisele

lugemisele Riigikogu täiskogu päevakorda 3. maiks, st tänaseks, ja teha ettepaneku teine lugemine lõpetada. Komisjon otsustas ka seda, et kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse, siis tuleb eelnõu panna lõpphääletusele 10. mail.
Riigikogu majanduskomisjoni istungi protokolli nr 134 järgi oli päevakorras Vabariigi Valitsuse algatatud konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 386 muudatusettepanekute arutelu, hääletamine ja menetlusotsused enne teisele lugemisele saatmist. Kaido Rosin selgitas, et ühtegi kirja ega muudatusettepanekut ei olnud esitatud. Otsustati saata eelnõu täiskogu päevakorda 3. mail (konsensus, hääletasid Aivar Kokk, Erki Savisaar, Märt Sults, Raivo Põldaru ja Siim Kiisler), teha ettepanek teine lugemine lõpetada (konsensus, hääletasid Aivar Kokk, Erki Savisaar, Märt Sults, Raivo Põldaru ja Siim Kiisler), kui teine lugemine lõpetatakse, siis on ettepanek saata eelnõu kolmandale lugemisele, kolmas lugemine toimuks 10. mail (konsensus, hääletasid Aivar Kokk, Erki Savisaar, Märt Sults, Raivo Põldaru ja Siim Kiisler). Protokolli allkirjastasid Aivar Kokk ja Henrik Mägi. Väljavõte on õige, selle kohta on kinnitus.
Oli arutelu, aga kas see eriti vingelt emotsionaalne oli, seda ma ei saa öelda. Aga minul oli selline küsimus, et kui me teeme endale kindlad konkurentsireeglid ja võtame Euroopa direktiivid üks ühele üle, siis miks me samal ajal paneme ennast löögi alla maailmaturul, kus see konkurents on natuke teistsugune. Näiteks oli mul küsimus nafta kohta, nafta hinna mõju kohta teistele tööstusharudele. Palun teine lugemine lõpetada ja saata eelnõu kolmandale lugemisele 10. maiks! Aitäh!

17:32 Aseesimees Taavi Rõivas
Aitäh! Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Kas Riigikogu liikmed soovivad läbirääkimisi pidada? Ei soovi, läbirääkimisi ei avata. Nii nagu ettekandja ütles, muudatusettepanekuid eelnõu kohta ei esitatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 386 teine lugemine lõpetada. Selle eelnõu teine lugemine on lõpetatud.

---

10. 17:33 Liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (399 SE) esimene lugemine

17:33 Aseesimees Taavi Rõivas
Kümnes päevakorrapunkt on Riigikogu liikmete Erki Savisaare, Viktor Vassiljevi, Raivo Põldaru, Arno Silla, Jaanus Marrandi, Aivar Koka, Einar Vallbaumi, Kalle Pallingu, Kristen Michali, Artur Talviku, Kalvi Kõva, Krista Aru, Liisa Oviiri ja Märt Sultsi algatatud liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu 399 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Erki Savisaare!

17:33 Erki Savisaar
Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Tutvustan teile liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu 399, mille algatajate hulgas on esindajaid kõigist fraktsioonidest. Selle eelnõuga muudetakse liiklusseadust ning reguleeritakse osaliselt või täielikult automaatselt, st juhi vahetu sekkumiseta, liikuvaid sõidukeid. Tegemist ei ole isesõitvate autodega. Õigusloome tõukeks on olnud väikesel kiirusel liikuvate pakirobotite väljatöötamine, mille kasutamiseks puudub selge õiguslik regulatsioon, kuid mille laiem kasutuselevõtt on lähituleviku küsimus.
Transpordivallas pööratakse üle maailma aina rohkem tähelepanu automaatjuhtimisega sõidukitele, nende arendamisele ja kasutusele võtmisele. Seni on kehtestatud regulatsioonid olnud väikese piirkonna põhised ning mõeldud testperioodi või testsõidukite jaoks. Väikesel kiirusel liikuvate sõidukite tehnoloogia on kiiresti arenenud, mistõttu on selle eelnõuga võetud eesmärgiks lahendada laiemalt selliste sõidukite liiklemisega seotud probleeme, mis on kaugjuhitavad või mõeldud teatud kindla töö tegemiseks ning peavad liikuma vajaduse korral ka teel, näiteks tänavapuhastusmasinad, pargihooldusmasinad jms. Muudatuste reguleerimisalast jäävad välja sõidukid, mille valmistajakiirus on üle 6 kilomeetri tunnis (nt puldiga juhitavad mänguautod, mille kiirus ületab 6 kilomeetrit tunnis ning mille eesmärk ei ole liiklemine), ning sõidukid, mis on käsitletavad jalakäija liikumise abistajatena (nt tasakaaluliikurid).
Liiklusseaduses reguleeritakse esmakordselt sõidukikategooria "robotliikur" ja kehtestatakse robotliikuri mõiste, üldised tehnilised nõuded ja nõuded selle liikluses kasutamisel, samuti selle juhile ja kasutajale kohaldatavad nõuded. Muudatuse eesmärk on tänapäevastada liiklusseaduse regulatsiooni

ja viia see vastavusse tehnika arenguga. Kitsamalt on eesmärk reguleerida väikesel kiirusel mootori jõul liikuvate kergete ja automaatselt liikuvate sõidukite liikumist.
Eelnõu on küll algatanud Riigikogu liikmed, kuid eelnõu ja selle seletuskiri on ette valmistatud koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning advokaadibüroo Sirk ja Saareväli advokaatide Indrek Sirki ja Maano Saareväliga. Rahvusvahelise õigusega haakuvuse heaks on andnud oma panuse Tallinna Tehnikaülikooli õiguse instituudi teadlased professor Tanel Kerikmäe juhtimisel.
Eelnõu eesmärk on kehtestada väikese kiirusega põhiliselt kõnniteel liikuvate ja vähemalt osaliselt automaatselt liikuvate sõidukite definitsioon ning nende sõidukite liikumise nõuded. Eelnõus kasutatav ja õiguskeeles uus termin "robotliikur" tähistab ratastel või muul veermikul maapinnaga kontaktis liikuvat, osaliselt või täielikult automaatset või kaugjuhitavat sõidukit, mis kasutab keskkonna kohta teabe saamiseks andureid, kaameraid või muid seadmeid, on saadud teavet kasutades suuteline liikuma osaliselt või täielikult juhi vahetu kontrollita ning mille valmistajakiirus ei ületa 6 kilomeetrit tunnis. Sellised uudsed sõidukid on võimelised kaugjuhtimise abil ning osaliselt või täielikult automaatselt ühest asukohast teise liikuma, kasutades navigeerimiseks mitmesuguseid tehnoloogiaid ja kaarte. Ohutuse tagamiseks on maksimaalne sõidukiirus piiratud just selle 6 kilomeetriga tunnis, mis vastab jalakäija tavakiirusele, ning täismassi piirang on kuni 50 kilogrammi, mis vastab teismelise lapse kaalule. Sellist liikurit on võimalik kasutada mitmete ülesannete täitmiseks, sh pakivedu, nn viimase kilomeetri veod, ka toidu kohaletoimetamine, mõõdistused reaalajas, heakorratööd jne. Uue sõidukikategooria loomise tõttu tuleb liiklusseaduses teha muudatused, mille kohaselt on sellel sõidukil lubatud liigelda eelkõige kõnniteel, kõnnitee puudumise korral erandjuhtudel ka muudel teeosadel. Sõiduk ei ole ette nähtud inimeste veoks.
Uue tehnoloogia areng on viimastel aastatel olnud tormiline, traditsiooniline jalakäijal ja sõidukil põhinev liiklusreeglite eristamine on jäänud sellele mõnevõrra jalgu. Juba nüüd kasutavad ka jalakäijad jalakäijate alal liikumiseks mitmeid abivahendeid: tasakaaluliikur, üherattaline tasakaaluliikur ehk monoratas, tasakaalulaud, elektrirula, elektriskuuter ehk elektritõukeratas ja mõned veel. Paljud jalakäija liiklemist kergendavad abivahendid on küll traditsiooniliste liiklusregulatsioonide käsitluse järgi sõidukid, kuid oma olemuselt sobivad nad paremini jalakäija liikluskeskkonda, mitte tavapärasesse sõiduki keskkonda ehk sõiduteele. Näiteks tehti 2011. aastal liiklusseaduses muudatus, võimaldamaks tasakaaluliikurite kasutamist ning laiendati ka jalgratturite liiklemise võimalust jalakäijatele ettenähtud teeosadel. Kuivõrd robotliikur on kaalult ja mõõtmetelt üldjuhul keskmise reisikohvri suurune ning liigub aeglaselt, siis on ta sarnane jalakäija liikumise abivahenditega ja tasakaaluliikuriga, seetõttu on ka kehtestatavad liiklusseaduse muudatused olemuselt sarnased tasakaaluliikuri liikumise nõuetega.
Uus regulatsioon tõstatab küsimuse sellise sõiduki kasutuselevõtuga kaasnevatest riskidest ja kasutaja võimalikust vastutusest. Samas on oluline märkida, et seadusmuudatuse esemeks oleva sõiduki puhul on tegemist nii mõõtmetelt kui ka liikumiskiiruselt väikese riskiastmega esemega, mis ei too liikluses kaasa olulist riskide suurenemist. Siiski on eelnõus ette nähtud, et seadme kasutajal peab olema vastutuskindlustus, kuigi pikemas perspektiivis võib selline nõue osutuda ka ülemääraseks. Lähtudes kehtivast liiklusseaduse regulatsioonist, ei ole vastutuskindlustus ega ka liikluskindlustus nõutav selliste liiklusvahendite puhul nagu elektriline ratastool, jalgratas, tasakaaluliikur, pisimopeed vms. Oma olemuselt ei erine robotliikur eelnimetatutest. Nii nagu ka eeldatud, loetletud sõidukite puhul on vastutuse küsimus lahendatav üldistel alustel.
Siin on terve hulk liiklusseaduse paragrahve, milles on käsitletud tasakaaluliikureid ja muid sarnaseid seadmeid. Enamasti seisneb muudatus selles, et sinna on juurde lisatud robotliikuri mõiste. Palun Riigikogul seda innovatiivset eelnõu toetada! Aitäh!

17:42 Aseesimees Taavi Rõivas
Aitäh! Ettekandjale on küsimusi. Esimesena Urve Tiidus, palun!

17:42 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kusagilt varem selle eelnõu kohta lugedes jäi mulle meelde üks niisugune teema nagu see, milliseid nõudeid esitatakse selle seadme kasutajale, kes neid robotliikureid teele läkitab. Kas see oli nali, kui seal öeldi, et ta peab olema kaine, kuigi ta istub kuskil eemal kontoris arvuti taga? Või mis lood selle teemaga täpselt on?

17:42 Erki Savisaar

Aitäh! Jah, need nõuded on sarnased tavajuhile kehtestatud nõuetega. Loomulikult, see kainuse kontroll on robotliikurite puhul mõnevõrra raskendatud. Aga ma juhin tähelepanu, et robotliikur on osaliselt ka iseseisvalt mõtlev seade, mis ohu korral peab nii või teisiti seisma jääma. Kui on tegemist liiklusõnnetusega ja juhi kainuse tuvastamine on oluline, siis on juba robotliikuri valdaja ülesanne tõestada, et juht oli tõesti kaine ja tegutses pädevalt.

17:43 Aseesimees Taavi Rõivas
Barbi Pilvre.

17:43 Barbi Pilvre
Aitäh! Mind huvitab üks detail. Kui selline liikur on kõnniteel, siis milline on tema ja näiteks lapsevankriga liikuja või rulluisutaja suhe, kes kellele peab teed andma? Või kas see robot on nii tark ja alati töökorras, et ta teab, kuidas käituda? Selline lihtinimese küsimus.

17:43 Erki Savisaar
Aitäh! Eks tema õiguslik kontekst ole sama mis tavalisel jalakäijal ehk tema peab austama jalakäijaid ja jalakäijad peavad austama teda. Kui keegi pahatahtlikult teda kuidagi ümber paigutab, siis langeb vastutus sellele ümberpaigutajale. Aga jah, seadusesse on kirjutatud nõue, et see robotliikur peab olema võimeline ohtusid tuvastama, vajaduse korral peab ta seisma jääma ja enne tee ületamist peab ta veenduma, kas see on ohutult võimalik. Kui ta poolel teel avastab mingisuguse probleemi, siis peab ta olema suuteline minema tagasi ohutusse kohta, et tagada liiklusohutus. Kuidas see praktikas hakkab välja nägema, ega me seda ei oska väga hästi öelda. Meil on kogemus ühe tootjaga, kes on sellist robotliikurit testinud. Nad on käinud sellega läbi juba üle 30 000 kilomeetri ja siiani suuri probleeme ei ole olnud. Pigem on nende mure selles, et robotliikur on liialt ettevaatlik. Ta võiks aeg-ajalt julgemalt edasi minna, mitte jääda seisma iga varju ees, mis tundub talle ohtlikuna. Ega me ei tea, millised hakkavad olema järgmiste tootjate prioriteedid, kuid need põhialused on seaduses minu meelest ilusasti kirjas ja ma loodan, et sellest piisab.

17:45 Aseesimees Taavi Rõivas
Märt Sults.

17:45 Märt Sults
Aitäh! Hea ettekandja! Küsimus on selline: kui see robot on postiljon, kas siis on ka mingisugused piirangud, milliseid kaupu ta võib vedada ja milliseid mitte?

17:45 Erki Savisaar
Ei, selliseid piiranguid liiklusseaduses ei ole. Need piirangud tulenevad teistest seadustest.

17:46 Aseesimees Taavi Rõivas
Aitäh ettekandjale! Rohkem küsimusi teile ei ole. Ma palun kaasettekande tegemiseks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Raivo Põldaru.

17:46 Raivo Põldaru
Hea eesistuja! Head kolleegid! Majanduskomisjon arutas liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu 399 esmaspäeval, 17. aprillil. Arutelu oli küllalt lühikene. Oli teada, et Vabariigi Valitsus toetab seda eelnõu. Komisjon tegi mõned menetluslikud otsused: esiteks otsustati saata eelnõu istungisaali tänaseks, 3. maiks, teiseks otsustati teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja kolmandaks otsustati teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 16. mai kell 17. Otsused olid konsensuslikud.

17:47 Aseesimees Taavi Rõivas
Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Sel juhul suur aitäh! Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Ei soovi, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 399 esimene lugemine lõpetada. Eelnõu esimene lugemine on lõpetatud. Määran eelnõu 399 muudatusettepanekute

esitamise tähtajaks s.a 16. mai kell 17. Head Riigikogu liikmed, meie tänane päevakord on ammendatud. Soovin teile kõigile kaunist päeva jätku!

Istungi lõpp kell 17.48.